

ქართული თეატრი საქართველოში

Teyatra Kurdî Gurcistan

Kurdish theatre in Georgia

ფრაგმენტები ისტორიიდან

ქურთები მსოფლიოს უძველეს ხალხთა რიცხვს მიეკუთვნებიან. ისინი ახლო აღმოსავლეთის ძირძველ მოსახლეობას წარმოადგენენ და ისტორიულად, ჩრდილო მესოპოტამიის მთიან რაიონებში, დღევანდელი ერაყის, ირანის, სირიისა და თურქეთის მომიჯნავე რეგიონებში ცხოვრობდნენ.

ქურთების ეთნოგენეზში მონაწილეობდნენ ძველი მიდოელი და ირანული ცომები. ქურთული ენა განეკუთვნება ირანული ენების დასავლურ შტოს და გამოიყოფა ორი ძირითადი დიალექტი: კურმანჯი (ჩრდილო-დასავლური) და სორანი (სამხრეთ-აღმოსავლური). ძირითადად, სურნიცი მუსლიმები არიან, მცირე ნაწილი – შიიტები, ეზიდები, ალი-ილაჰები და სხვ.

VII ს. მოყოლებული, ქურთების დიდი ნაწილი თანდათან იღებს მაჰმადიანობას. ამ გარემოებაში მათში გაამძაფრა რელიგიური და ეთნიკური ასპექტი, რაც გამოიხატა იმაში, რომ გამუსულმანებული ქურთები, თავსებრივად რელიგიურ ნიადაგზე დაუპირისპირდნენ ქურთული ცრადიციური რელიგიის – ეზიდოზმის – მიმდევრებს. ცერმინი "ეზიდი" დიდ ქურთულ ეთნიკურ ჯგუფში, სუბეთნოსის აღმნიშვნელი, ისტორიული პროცესების შედეგად გახდა.

1514 წელს ქურთისცვანი გაინაწილა ირანმა და თურქეთმა, ხოლო პირველი მსოფლიო ომის (1914-1918 წწ.) შემდეგ გაიყო ოთხ სახელმწიფოს შორის (თურქეთი, ირანი, ერაყი და სირია). ამ დაყოფამ ქურთი ხალხი ჩაგრული უმცირესობის მდგომარეობაში ჩააყენა.

ქურთები დღეს ცხოვრობენ ირანში, თურქეთში, სირიაში, ერაყში (ამ ცერიცორიას ქურთები ქურთისცვანად მოიხსენიებენ), ლიბანში, ავღანეთსა და ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკებში (სომხეთი, აზერბაიჯანი, საქართველო, ყაზახეთი, თურქმენეთი). დიფრიაცურაში ქურთისცვანი ეთნოგრაფიულ და გეოგრაფიულ ცნებად არის წარმოდგენილი. ქურთისცვანად მოიხსენიება ერთიანი ქურთული ეთნოკულტურული ნიშნით შემოთარგლული ცერიცორია, სადაც ქურთები კომპაქტურად არიან დასახლებულნი.

ამჟამად ქურთების მხოლოდ მცირე ნაწილია ეზიდოზმის მიმდევარი. მათი რაოდენობა მთელ მსოფლიოში ერთ მილიონამდეა.

ქურთები, თავიანთი ხანგრძლივი ისტორიის განმავლობაში, აქტიურად იყვნენ ჩაბმულნი წინა აზიის პოლიტიკურ ცხოვრებაში და სასახელო თურცერი ჩანერგეს მის დრამატულ ისტორიაში. ქურთმა ერმა მსოფლიოს ანაერთი გამოჩენილი სახელმწიფო, რელიგიური და საზოგადო მოღვაწე აღუზარდა, მათ შორის, წარმოშობით ქურთი იყო აიუბიდთა დინასციის თუმიდები, ეგვიპტისა და სირიის სულთანი სალაჰედინი (სალადინი) (XII ს.), რომელმაც დიდ წარმატებას მიაღწია ჯაროსნებთან ბრძოლაში. მისი მმართველობის დროს ქურთები ისლამურ სამყაროში განსაკუთრებულ როლს თამაშობდნენ.

ასევე, წარმოშობით ქურთი იყო ცნობილი სახელმწიფო მოღვაწე ქერიმ ხან ბენდი, 1760-1779 წწ. სპარსეთის მეფე.

ისტორიულ-დიფრიაცურული მონაცემებით, ამიერკავკასიაში ქურთთა კვალი შეიმჩნევა უკვე VIII საუკუნიდან. საგულისხმოა, რომ ქურთული წარმოშობის თეოდორი დინასციის წარმომადგენლები – შედაიდები, რასაც სათუძველი ჩაუყარა ქურთმა დიდებულმა მუჰამად იბნ შედადმა, 951 წლიდან 1176 წლამდე მართავდნენ სომხეთის მნიშვნელოვანი ცენცრების – დვინისა და განძის რეგიონებს. დაახლოებით ამავე პერიოდში 950-1070 წწ. აზერბაიჯანის ცერიცორიაზე რავაიდთა ქურთი დინასცია ბაცონობდა.

ქურთისცვანის პირველი გაყოფა სპარსეთსა და ოსმალეთს შორის 1514 წელს ჩაღღნარის ბრძოლის შემდეგ მოხდა, ხოლო პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ (1914-1918) იგი ბემოთ უკვე ნახსენებ ოთხ ქვეყანას შორის აღმოჩნდა დანაწევრებული. XIX ს. მეორე ნახევარში ქურთთა გარკვეული ნაწილი რუსეთის ქვეშევრდომობაში გადავიდა.

აჭარაში ქურთები ნახევრად მომთაბარე ცხოვრებას ეწეოდნენ. ორასამდე კომლი ბი-ნადრობდა შავ ცბასა და სანიჩაინის მთებს შორის, შავშეთნამუს გვერდით. მათი ჩძის პროდუქტები ადგილობრივ მოსახლეობაში დიდი მოთხოვნილებით სარგებლობდა. სიღამაში გამორჩეული ქურთი ქალები თავისუფალნი იყვნენ ყოფა-ცხოვრებაში. ქურთი ქალები ქსოვ-დნენ ხალიჩებს, მაუღს.

სოფლად მცხოვრებ ქურთებს ორი ცვიის სახლი ჰქონდათ: ზამთრისა – მიწური ან გუმ-ბათიანი, ნახევრად მიწური და საშაფხულო – კარავი. ქურთების კარავები ორად იყო გა-ყოფილი: ერთში ცხოვრობდნენ, მეორეში ყველსა და კარაქს ამზადებდნენ. საქონელი ცალკე იყო მოთავსებული. საზამთროდ ქურთები ბარში ჩადიოდნენ და ბათუმის ახლოს, კახაბერში სახლობდნენ.

თბილისში ჩამოსული ქურთი-ეზიდები იძის მიხედვით სახლებდნენ, როგორც თავიანთ სამშობლოში ცხოვრობდნენ, ანუ თანასოფლელები ცდილობდნენ ერთად დასახლებულიყვნენ, უფრო მეტიც, ერთი ბარის (პაფრონიმიური გაერთიანების) წარმომადგენლები ერთ ქუჩაზე სახლებდნენ. უმეცრეს შემთხვევაში, იქვე ბინავდებოდნენ რელიგიური ჯგუფის წარმომად-გენლები, რომლებიც ერისკაცებს ემსახურებოდნენ.

საქართველოში ჩამოსახლებული ქურთი-ეზიდები სასულიერო და საერო პირებად იყოფო-დნენ. სასულიერო პირები, თავის მხრივ, შეიხებად და თირებად განიყოფოდნენ. ქორწინება რელიგიურ ჯგუფებს შორის იკრძალებოდა. ეს წესი, ძირითადად, დღემდე მოქმედებს.

ქურთ ეზიდთა ძირითადი ნაწილი გლეხი იყო, ხოლო საქართველოში გადმოსახლების შემ-დეგ, ქალაქის მცხოვრებლად იქცა. არაერთი ეზიდური ცრადიცია, მარხვა და დღესასწაული მივიწყებას მიეცა ჯერ კიდევ ამიერკავკასიაში გადმოსახლებამდე, თუმცა უმთავრესი ახ-სოვდათ და იცავდნენ.

ქურთთა უპირველესი დღესასწაულია "როჟი ეზიდი", რომელიც ღმერთისადმი მიძღვნი-ლი. ვიდრე საღვთსასწაულო რიცხვსა და შეუდგებობას, სამ დღეს მარხვას იცავენ. მეოთხე დღეს, რომელიც დეკემბრის პირველი კვირის ხუთშაბათ-პარასკევს მოდის, "აიდა ეზიდს" ზეიმო-ბენ. ამ დღესასწაულის მთავარი კომპონენცია მიცვალებულთა წილი საჭმლის გამოცანა. ეს რიცხვადი ქურთი ეზიდების ყველა დღესასწაულზე აუცილებლად სრულდება.

"როჟი ეზიდი ხიდინაბი ხიდინისი" სურვილის შემსრულებელთა პაფროვსაცემი სამღვინი მარხვაა. დღესასწაულს მათი სახელი ეწოდება და თებერვლის პირველ ხუთშაბათს დგება.

"კლოჩი" აღმოსავლური კალენდრით მარცის პირველ თებშაბათს ეწყობა. ყოველ ოჯახში აცხობენ კულიჩს, რომელშიც მძივს ან მონეცას დებენ. მეორე დღეს, ადრე დილით, ოჯახის წევრები თავს იყრიან კულიჩის გარშემო, ოჯახის უფროსი ახსენებს ღმერთს და ჭრის ნამ-ცხვარს. ჯერ შუაში დაუსვამენ კულიჩს დანას – ამას "ხაჯა ჯოცი", ანუ "გუთნის კვადი" ეწოდება. შემდეგ ერთ ნახევარს ნაწილებად ჭრიან, იგი წმინდანებისა და ანგელოზებისთ-ვისაა განკუთვნილი. ესენი არიან: 1) აფც მერე დივანე – შვიდი ანგელოზი, 2) ხოდანე მადე – ოჯახის მთარველი, 3) მამე შვან – წვრილთა რქოსანი საქონლის მთარველი, 4) გავანე მარხან – მსხვილთა რქოსანი საქონლის მთარველი, 5) ხათუნა თარხა – ბავშვებისა და ქალების მთარველი, 6) შამსი – ნათელმოსილი ანგელოზი. მეორე ნახევარს ჭრიან მამრობითი სქესის ოჯახის წევრთა რაოდენობის შესაბამისად და დიასახლისისთვის. ვისაც მძივი ან მონეცა ერგება, ის ღმერთისგან კურთხეული იქნება. ამ დღესასწაულს მხოლოდ საქართვე-ლოს, სომხეთისა და რუსეთის ეზიდები ზეიმობენ.

ამიერკავკასიისა და რუსეთის ეზიდები, სხვა ეზიდებისგან განსხვავებით, აღნიშნავენ აგრეთვე "როჟი მარხადას" – გარდაცვლილთა ხსოვნის დღეს. იგი ივნისის პირველი კვირის ხუთშაბათ დღეს უწევს აღმოსავლური კალენდრით და შაფხულის ხილის შემოსვლას ემთხვე-ვა. ამ დღეს ეზიდები ნათესავების სატლავებზე გადიან. ამიერკავკასიის ეზიდები, რომ-ლებიც საცხოვრებლად რუსეთსა და საზღვარგარეთის ქვეყნებში გადავიდნენ, ცდილობენ ამ დღეს დაბრუნდნენ და ახლობლების სატლავები მოინახულონ.

ბოლო წლებში, საქართველოში მცხოვრები ქურთი-ეზიდები ცდილობენ აღადგინონ და-ვიწყებული რელიგიური დღესასწაულები. ასე, მაგალითად, საქართველოსა და სომხეთში

მცხოვრებმა ქურთებმა აღნიშნეს რელიგიური დღესასწაული – "ჩარშამა სორი" (წითელი ოთხშაბათი). ეზიდთა ჩწმენით, აპრილისთვის მიწა მოხეული და გამზადებული უნდა იყოს დასათესად. ახალგაზრდები გადიან მინდორში, კრეფენ აპრილის წითელ ყვავილებს და კონე-ბად კიდებენ შესასვლელი კარის თავზე. დილით ყველა სახლი დამაზადაა მორთული, დიასახ-ლისს კი სუფრაზე გამოაქვს წითლად, ყვითლად და მწვანედ შეღებილი კვერცხები, რომლებიც სიცოცხლისა და სამყაროს მრავალფეროვნების სიმბოლოა. ამავე დღეს გლეხები გადიან მინ-დორში და ნათესებში მიმოაბნევენ კვერცხის სხვადასხვაფერ ნაჭუჭს, რათა წლის მოსა-ვალი უხვი იყოს.

საბჭოთა კავშირის შექმნის შემდეგ, საქართველოსა და სომხეთის ადგილობრივმა ხელი-სუფლებამ მიიღო ზომები წერა-კითხვის უცოდინარობის აღმოსაფხვრელად.

განათლების და კულტურის ასპექტები

საქართველოში წერა-კითხვის უცოდინარობის რეკვიდაციის კომისიების, მუშაკის ინტერნაციისა და მასწავლებელთა მოსამზადებელი კურსების ჩამოყალიბების შედეგად, შე-იქმნა განათლებისა და კულტურის კერათა ქსელი: თბილისში გაიხსნა კლუბი, რომლის სცე-ნაზე წარმოდგენილ პიესებში დაგმოზილი იყო ხალხში ჯერ კიდევ შემორჩენილი წარსულის დრომოჭმული, მავნე გადმონაშთები: სისხლის აღება, 13-14 წლის გოგონების გათხოვება ურვადის აღებით (ხშირად მცირეწლოვან გოგონებს ხანშიშესულ მამაკაცებს მიათხოვებ-დნენ ხოლმე, გოგონებს უკრძალავდნენ სკოლაში სიარულს). კლუბთან არსებობდა ხალხური ცეკვისა და სიმღერის ანსამბლი, მუშაობდა სამკითხველო დარბაზი. მთელ ამიერკავკასიაში იყო ცნობილი შესანიშნავი მუსიკოსი და მომღერალი, მრავალი სიმღერის ავტორი, თბილი-სელი შაროე ბრო. მისი სიმღერები დღემდე პოპულარობით სარგებლობს არამარტო ამიერკავ-კასიასა და რუსეთში, არამედ ქურთისცხანში და დასავლეთ ევროპაშიც. 1936 წელს თბილისში გაიხსნა ორი დანყებითი სკოლა და ერთი შვიდწლადი. დირექცია და პედოლოგიკივი, ძირითა-დად, ეთნიკური ქურთებით იყო დაკომპლექტებული.

თბილისში, პლენაროვის (ამჟამად დავით აღმაშენებლის) პროსპექტზე, ამიერკავკასიის სამხედრო ოქტის ოფიცერთა სახლის საშაფხულო ბაღში, შეკრიბეს ქურთი ქალების ჯგუფი, რომელთაც ჭრა-კერვას ასწავლიდნენ. ცურგენევის ქუჩის კუთხეში გაიხსნა ქურთული სა-ბავშვო ბაღი.

ორმოცდაათიანი წლების დამდეგიდან თბილისში კვლავ აღორძინდა ქურთული კულტურე-ლი კერები. პიონერთა და მოსწავლეთა სასახლეში გაიხსნა ქურთული ენის შემსწავლელი და ხალხური ზეპირსიტყვიერების შემკრები წრე. მას პედაგოგი, საქართველოს მწერალთა კავშირის წევრი, "ლირსების ორდენის" კვადელი აზიზე ისკო სლოვეი ხელმძღვანელობდა.

1961 წელს თბილისის 70-ე საშუალო სკოლასთან დაკომპლექტდა "ქურთული სექტორი". მეორედან მეოთხე კლასის ჩათვლით, ბავშვები წერა-კითხვას მშობლიურ ენაზე სწავლობდ-ნენ. სექტორმა 16 წელი იარსება. მისი დაარსების ინიციატორი და ხელმძღვანელი იყო სა-ქართველოს მწერალთა კავშირის წევრი, საქართველოს დამსახურებული პედაგოგი, გამოჩე-ნილი საზოგადო მოღვაწე ბაღოე ისკო სლოვეი. ქალაქის რაიონულ საბჭოებთან გახსნილი იყო "სახალხო უნივერსიტეცები", რომლებიც ქურთ მოსახლეობას შორის იდურ-აღმზრდე-ლობით მუშაობას ეწეოდა.

ჩამოყალიბდა ხალხური ცეკვის ჯგუფები. შემდეგ – სიმღერისა და ცეკვის ანსამბლი. ბო-ლო წლებში ცეკვის ანსამბლს სერგო ქლერი ხელმძღვანელობდა.

საქართველოს მწერალთა კავშირთან შეიქმნა ქურთ მწერალთა ჯგუფი. გამოდიოდა რო-გორც მშობლიურ ენაზე, ასევე ქართულ, რუსულ, სომხურ და აზერბაიჯანულ ენებზე თარგმ-ნილი ქურთ მწერალთა ნაწარმოებები. ქურთულიდან რუსულ ენაზე მთარგმნელთა შორის გან-საკუთრებით გაითქვა სახელი გდან ონანიანმა. ქურთი მწერლების ჯგუფს სათავეში ედგა

ბახჩოე ისკო.

სამოციანი წლების დამდეგს, თბილისში მცხოვრები ქურთები, რომლებიც ძირითადად სან-დათბში ცხოვრობდნენ, ხელისუფლების განკარგულებით, დაკმაყოფილდნენ ახალაშენებული და კომთორცული საცხოვრებელი ბინებით.

ღღეს ქურთების ძირითადი ნაწილი თბილისში, ასევე რუსთავში, ბათუმსა და თელავში ცხოვრობს.

50-60-იან წლებში ქურთი ახალგაზრდები მასობრივად ჩაებნენ სპორტში. ბევრმა მათგანმა წარმატებას მიაღწია. მათ შორის იყვნენ შესანიშნავი მოჭიდავეები, მოკრივეები, ფრენბურთელები, კალათბურთელები, აკრობატები, ფანმოვარჯიშეები. საბჭოთა კავშირში გაითქვა სახელი მოკრივემ აღიხან ჩოხერაშიმ. იგი ხშირად გამოდიოდა საზღვარგარეთ გამართულ ტურნირებში.

1975 წელს თბილისისა და ბათუმის უმაღლეს სასწავლებლებში ორი ათეულზე მეტი ქურთი სტუდენტი სწავლობდა, ხოლო ჩამდენიმე წლის შემდეგ, მათმა რაოდენობამ ასე გადააჭარბა. მომზადდნენ ქურთი იურისტები, პედაგოგები, ექიმები, ინჟინრები, არქიტექტორები, მხატვრები, მსახიობები და მუსიკოსები. ერთ-ერთი პირველი, ვინც თბილისის კონსერვატორიაში მიიღო განათლება, იყო დოდო მინაშვილი. საბჭოთა კავშირის არც ერთ მხარეში, სადაც ქურთები ცხოვრობდნენ, არ ყოფილა იმდენი მხატვარი, ჩამდენიც საქართველოში. მათ შორის, განსაკუთრებით ცნობილი იყვნენ ბასე ჯაფარიძე, მინაშვილი, ანდროსი მინაშვილი, დოდო უცივი და სხვ. ერთ-ერთი პირველი პედაგოგი თბილისის საბავშვო სკოლაში და-ძმა აქამოვიძე. შემდეგ ისინი პედაგოგები ოპერისა და ბალეტის თეატრში ცვალებდნენ. საქართველოს თეატრალური ინსტიტუტის კარი ქურთთაგან პირველია შინა ცალკევად შეაღო.

საბჭოთა კავშირის დაშლამდე, თბილისის ქურთებით დასახლებული რაიონების სკოლებში, მეორედან მეოთხე კლასის ჩათვლით, ქურთულ ენასა და ლიტერატურას ასწავლიდნენ.

1978 წელს მუშაობა დაიწყო საქართველოს საქველმოქმედო ქურთული რადიო-გადაცემების რედაქციამ, რომელიც სამი ადამიანისაგან შედგებოდა. მათ მიერ მომზადებული გადაცემა ეთერში კვირაში ერთხელ თხუთმეტი წუთის განმავლობაში გადიოდა. ქურთული რადიოს სათავეებთან იღვა ქერიმ ანკოსი.

საქართველოს ქურთი მოსახლეობის ცხოვრებაში დიდ მოვლენად იქცა ქურთული თეატრის დაარსება (საზღვიმოდ გაიხსნა 1979 წ.), რომელმაც ოც წელიწადს იარსება. მისი სახელი გასცა საქართველოს თეატრებს. თეატრის შექმნაში მონაწილეობა მიიღეს შინა ცალკევად და დოდო უცივი. თეატრის რეპერტუარში შედიოდა თხუთმეტი მეტი სპექტაკლი - ქართული, სომეხი, ოსი და რუსი ავტორების თარგმნილი პიესების მიხედვით. მაგრამ ყველაზე შთაბეჭდავი იყო ქურთი დრამატურის ა. ბოიკის პიესის - "სწავთ ქალიშვილს ათხოვებს" - მიხედვით დადგმული პირველი სპექტაკლი. ეს წარმოდგენა თეატრის არსებობის მთელი ხნის განმავლობაში მაყურებელში უცვლელი წარმავლებით სარგებლობდა. თეატრმა აქტიური მონაწილეობა მიიღო 1989 წლის 9 აპრილთან დაკავშირებულ მოვლენებში, კერძოდ, ამ ცრადგედიას საგანგებოდ დადგმა მიეძღვნა, რომელსაც მრავალი ქართველი დაესწრო.

1981 წლის 13-15 მარტს, პირველად საბჭოთა კავშირში, საქართველოში ჩატარდა ქურთული კულტურის დღეები. ჩამოვიდა უამრავი სტუმარი სომხეთიდან, ყაზახეთიდან, აზერბაიჯანიდან, შუა აზიიდან, მოსკოვიდან და ლენინგრადიდან.

ჯერ კიდევ საბჭოთა პერიოდში, საქართველოში არაერთმა ქურთმა მეცნიერმა დაიწვა სამეცნიერო ხარისხი.

საუკუნეების განმავლობაში ქურთებმა შექმნეს თავიანთი ეროვნული კულტურა და ორიგინალური წერილობითი ლიტერატურა. ქურთების უძველესი ლიტერატურული ძეგლები ათასზე მეტი წლისაა. სულეიმანიაში აღმოაჩინეს უცნობი ავტორის ლექსის ფრაგმენტები, რომელიც ცყავის ნაჭერზეა დაწერილი და VII საუკუნითაა დათარიღებული. XI საუკუნის დასაწყისში ქურთი პოეტი აღი შირინი ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა. მას მოსდევს პოეტების მთელი პლეადა, რომელთაგან ყველაზე გამოჩენილი იყო მალა ჯიში (XII საუკუნე), ჯაკიშ თეირანი, მელა აჰმედ ბაგი (XV საუკუნე) და, ბოლოს, აჰმედ შანი (XVII საუკუნე), რომელიც ავტორია

შესანიშნავი პოემისა - "მამი და შინი". პოემის გმირები. მამი და შინი ქურთისცანში სუფთა და ცნაგვილი სიყვარულის სიმბოლოები გახდნენ.

ჟანრებისა და სიუჟეტების მრავალფეროვნებით, ქურთული ჟღერითი ახლო და შუა აღმოსავლეთის ხალხების ჟღერითი ერთ-ერთ პირველ ადგილს იკავებს. დიდი მწუხარებითაა გაჯერებული ქურთების სამგლოვანო მოთქმა და სიმღერები, რომლებიც ასახულია ქურთების მრავალსაუკუნოვანი ლექსით. ღრმა ხალხური სიბრძნე გამოსჭვივს ქურთულ ანდაზებსა და გამონათქვამებში. ქურთი ხალხური მომღერლები - მთხრობელები - "დანგბელები" - დიდი პატივისცემითა და სიყვარულით სარგებლობენ ხალხში.

ქურთი ხალხის ეთნოკულტურა მრავალმხრივი და მრავალფეროვანია, რაც გამომწვეული იყო სხვადასხვა ეთნიკურ ერთობებთან გამუდმებული კონტაქტებით, მაგრამ ამ კულტურაში ერთიანი ქურთული ნაციონალური ნიშნები მუდამ ღმინიერდნენ და სხვათაგან გამოარჩევდნენ ორიგინალური ნიშან - თვისებებით.

სწორედ ამ ნიშან-თვისებათა ორიგინალურობის გამო, 1852 წელს დაარსებული კავკასიის მუზეუმის მესვეურთა ყურადღება მიიპყრო, რომლებმაც პირობები შექმნეს მიმართულად დაისახეს კავკასიაში მცხოვრებ ხალხთა მაცნობარ-კულტურული ნიმუშების შეგროვება და მუზეუმში განთავსება/დაცვა. ეს პროცესი, საუკუნის მანძილზე გრძელდებოდა, რომელთა შორის თავისი კუთვნილი ადგილი ქურთულმა ექსპონატებმაც დაიკავა.

1900 წელს კავკასიის მუზეუმში მოწვეულ იქნა მსოფლიო კოსტუმების გამოჩენილი მკვლევარი და მხატვარი გერმანელი მაქს ციცი, რომელმაც შეასრულა სხვადასხვა ხალხთა ეროვნულ სამოსში გამოწყობილი ხალხთა პორტრეტები და, მათ შორის, ქურთებისაც. ესენი არიან ნაციონალური კოსტუმებით შემოსილი ქურთთა, როგორც შიდა თენის, ასევე უზრუნველ მოსახლეობის წარმომადგენლები, რომელთა ჩაცმულობა გამოირჩევა უაღრესად ხალხიანი ფერადოვანი გამოით. ესაა სულ 12 ნახატი, რომელთაგან ცხრა პორტრეტული ჟანრისაა.

გარდა ამისა, კოსტუმების ფონში დაცული ქურთული მასალებიდან, აღსანიშნავია ქალისა და მამაკაცის საჩიცქოები.

ქურთული ხელოვნების ნიმუშებს მიეკუთვნება აღმოსავლური ნაკეთობათა ფონში დაცული ქალის სამკაულები და ამუღებები, რომლებიც მუზეუმში XIX-XX სს-დანაა. ამ ნივთებში გამოხატულია, როგორც ქურთული საიუველირო ხელოვნების ორიგინალები, ასევე სინკრიული რწმენა-წარმოდგენებისათვის დამახასიათებელი მოტივები.

ახლო აღმოსავლეთი ერთ დროს კაცობრიობის კულტურულ აკვანს წარმოადგენდა. აქ, მომთაბარე შიდა ცომებში, რომლებიც ძირითადად მესაქონლეობას მისდევდნენ, ჩაეყარა საბუთველი ყოველგვარი ხალიჩურ-თქური ნივთების წარმოებას, ამ ხალხთა შორის არიან ქურთებიც, რომლებმაც ხალიჩური ნაწარმის თავისებური ორიგინალური ნიმუშები შექმნეს.

საქართველოს ეროვნულ მუზეუმში ამჟამად დაცული ქურთული ხალიჩა-თარღებების უმეტესობა ძირითადად მოქსოვილია სომხეთში, თურქეთსა და ირანის ქურთისცანში მცხოვრებ ქურთების მიერ. ქურთების ხალიჩა-თარღებების ქსოვა თავისებურებით ხასიათდება (განსაკუთრებით ირანის ქურთისცანის ნაწარმი), რაც იმაში გამოიხატება, რომ ისინი საქსვი წყვილ ძაბვზე კვანძს ერთნაკვირანი გამონაკვირთ აკეთებენ (სენე), რაც განაპირობებს ქსოვილის სიმკვიცესა და ელასტიურობას.

ქურთული ხალიჩებისათვის დამახასიათებელი წაგრძელებული ფორმები, რაც მათი მომთაბარე ცხოვრებით, კარვის სპეციფიკით იყო განპირობებული. მათგან ყველაზე ცნობილია "დასვის" ცივის ნაქსოვი ხალიჩები, რომლებიც ჩამდენიმე ნაჭრისგანაა შემდგარი. ესენი, ძირითადად, კარვის მიწურ იატაკზე დასაგებად გამოიყენებოდა. ბინადარი მეურნეობაზე გადასული ქურთები, დიდ ფიანდაზეთან ერთად, მცირე ხალიჩებსაც ქსოვდნენ.

მუზეუმში დაცული ქურთული ხალიჩების ერთ-ერთი დამახასიათებელი ნიშანია ისიც, რომ საქსოვი მასალა - ძაბი ძირითადად მიღებულია ბუნებრივი საღებავებით, რაც განსაკუთრებული ღირსებაა ზოგად ხალიჩური ნაწარმისათვის. ხალიჩების გარდა ფონში დაუნჯებული ქურთული თარღებების (ქილიმი) მნიშვნელოვანი ნიმუშები.

საქართველოს ქურთების გარკვეული ნაწილი, რომლებიც თურქეთიდან იყვნენ მიგრირ-

ბუნდნი, ქვემო და ზემო ქართლში ეწეოდნენ ნახევრად მომთაბარე ცხოვრებას. მიუხედავად იმისა, რომ ეს არ არის ვრცელი ცერნიცონია, ისინი არ გადასულან მტად ბინადარ ცხოვრებაზე და მათ ძირითად საცხოვრებლად, კვალინდებურად დარჩა კარავი. სწორედ ქურთთა ამ ნაწილის კარავი და მისი დეცვალეზია დაყური მუზეუმში. განსაკუთრებით აღსანიშნავია კარავის თალი-გუმბათი, რომელიც სხვადასხვა თერის ქსოვილებისგან, აპლიკაციის წესითაა მორთული. კარავი ასევე შედგება ხის ბოძებისგან, სათბუნებელი ქეჩებისგან, შიგნით გა- მოსაკარავი შალეებისგან და სხვადასხვა საფენისგან. ქურთული კარავის ამ ნიმუშის სახით, საქმე გვაქვს მომთაბარე ხალხის საცხოვრისის ერთ-ერთ საუკეთესო ექსპონატთან.

მიუხედავად იმისა, რომ ქურთისცვანი ოთხი სახელმწიფოს მიერ არის გაყოფილი, ამ ხალ- ხმა მოახერხა ერთვნიული თვითმყოფადობის შენარჩუნება, რაშიც დიდი წვლილი მიუძღვის ქურთულ საბრძოლო იარაღს.

მართალია, ქურთთა დიდი ნაწილი მომთაბარე ცხოვრებას ეწეოდა, იარაღის კეთების ხე- ლოვნება მათთან უაღრესად განვითარდა და მისი ცვარება არა მხოლოდ ბრძოლისას, არამედ, მშვიდობიანობის დროსაც, აუცილებელ ჩვევად იქცა.

ეთნოგრაფიის განყოფილების იარაღ-საჭურვის თონდში დაყურია ქურთული საბრძოლო ხელოვნების ნიმუშები, რომლებიც წარმოდგენილია იმ რეგიონის მიხედვით, სადაც ქურთები კომპაქტურად იყვნენ დასახლებულნი.

საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობა

საქართველოს ქურთი-ეზიდები, აქციურად მონაწილეობენ ქვეყნის საზოგადოებრივ ცხოვ- რებაში. მნიშვნელოვანია არასამთავრობო სექციონის როლიც. გამოყოფთ ქურთ-ეზიდთა თემის ქალები ორგანიზაციას - "ქალთა უფლებების სათემო ინიციატივა", რომელიც საქ- მიანობს სხვადასხვა მიმართულებით. თავდაპირველად, 2004 წელს, შეიქმნა "საქართველოს ქურთ-ეზიდ ქალთა დამოუკიდებელი დიგა, რომელიც, თავისი საქმიანობის გაფართოებიდან გამომდინარე, ქურთ-ეზიდების გარდა, უმცირესობების სხვა წარმომადგენლებთანაც დაიწყო მუშაობა. ეს არის სახალხო დამცველთან არსებული ერთვნიულ უმცირესობასთან მუშაობის საბჭოსა და ქ. თბილისის მუნიციპალიციცთან არსებული ერთვნიულ უმცირესობათა საბჭოს წევრი ორგანიზაცია. მას აქვს მხარდაჭერა სხვადასხვა დონორი ორგანიზაციის, საელჩო- სა და თონდისგან. "ქალთა თონდი საქართველოში"-ის მიერ დაფინანსებულმა პროექტებმა ხელი შეუწყო ორგანიზაციის გაძლიერებას, ქალთა უფლებებისა და გენდერულ საკითხებთან დაკავშირებულ პრობლემაციკვაზე მუშაობას. ეს იყო ქალთა პრობლემაციკვაზე მუშაობის და- საწყისის პირველი საგრანცო დაფინანსება. მნიშვნელოვანია, რომ პროექტი რეპროდუქციუ- ლი ჯანმრთელობისა და ქალთა უფლებების შესახებ, განხორციელდა ეზიდ და ბოშა ქალებთან. ორგანიზაციას აქციური თანადგომა ჰქონდა კანადისა და შვედეთის საელჩოების მხრიდან. ამ პროექტებს დადებითი გავლენა ჰქონდათ ქალებთან და ახალგაზრდობასთან მუშაობის კუთხით, როგორც თბილისში, ასევე ქურთი-ეზიდებით კომპაქტურად დასახლებულ რეგიო- ნებში. ძირითადი ყურადღება დაეთმო ქალთა უფლებების, გენდერულ, ოჯახური ძალადობის, საკუთარი უფლებების ცოდნისა და ინცივრაციის საკითხებს. თონდის "ლია საზოგადოება საქართველო" ხელშეწყობით, წარმაცვებით განხორციელდა პროექტი "ბუღინგის პრობლემაცი- ვა მრავალფეროვან სასკოლო გარემოში". პროექტის ფარგლებში ჩაცვარდა კვლევა. შედეგები და რეკომენდაციები წარდგენილ იქნა საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულციურისა და სპორცის სამინისცროში.აღსანიშნავია "ლია საზოგადოების თონდის" სრული მხარდა- ჭერა პროექტში "ჩემი თემის ქალები". როცა ცერონისცვების მიერ ერაციის ქურთისცვანში მცხოვრები ეზიდების ხოცვა-ჟლეცა დაიწყო, გარკვეული რაოდენობის ოჯახები ჩამოვიდა თბილისში. მათთან მუშაობა და დახმარების განვევა მოხდა ქურთ-ეზიდთა თემის მხარდა- ჭერით, "ქალთა თონდი საქართველოში" და თონდი"ლია საზოგადოება - საქართველოს" ხელ-

შეწყობით, "ქალთა უფლებების სათემო ინიციატივის მიერ", ორგანიზაციის თავმჯდომარის, ქალბაცონ დიდი საფაროვას ხელმძღვანელობით. დიდი საფაროვა არის საქართველოს ეზიდთა სახლის ერთ-ერთი დამფუძნებელი. თონდი "ლია საზოგადოება საქართველო"-ს მიერ დაფი- ნანსებული პროექტი ითვალისწინებდა ქალების თვალთ დანახული პრობლემების წარმოჩე- ნას თოციებზე. ერაციდან ჩამოსულმა თოციგრაფმა, ჩვენი ქალების უშუალო დახმარებით, ასახა ერაცი, ბოშა და საქართველოს ეზიდი ქალების პრობლემები. გამოიყა აღბომი გა- მოფენის სურათების გამოყენებით. საქართველოს მეცნიერების, განათლების, კულციურის და სპორცის სამინისცრომაც დააფინანსა რამდენიმე პროექტი, რამაც ხელი შეუწყო ეზიდური თვითმყოფადობის, კულციურის, ხელოვნების და სხვათა შენარჩუნებასა და პოპულარიზებას. სამინისცროს მხარდაჭერით მოეწყო საქართველოს ქურთი მხაცვრების რამდენიმე გამოფე- ნა, როგორც თბილისში, ასევე თელავსა და ბათუმში. გამოიყა აღბომი საქართველოს ქურთი მხაცვრების შემოქმედების ნიმუშებით. მოეწყო პირველი ქურთი მხაცვარი ქალის - ბასე ჯაფაროვას პერსონალური გამოფენა და გამოიყა აღბომი. ქურთული თოციკორული ანსამბლი შეიქმნა 2013 წელს, საქართველოს კულციურისა და სპორცის სამინისცროს დაფინანსებით, ქურთ-ეზიდთა თემის წარმომადგენლის, საქართველოს პარლამენცის მე-8 მოწვევის დეპუ- ცაციის, ბაცონ თამაზ ავდალიანის მხარდაჭერით და "ქალთა უფლებების სათემო ინიციატი- ვის" თავმჯდომარის, ქალბაცონ დიდი საფაროვას ხელმძღვანელობით. პროექტის ფარგლებში შეიქმნა ქურთული ერთვნიული კოსციუმები, შექმნილ იქნა ცექნიკური აპარაციურა. ანსამბლი არაერთი თესცივალის დაურეაცი გახდა.

თბილისის მუნიციპალიციცის მერიის კულციურის, განათლების, სპორცისა და ახალგაზრდულ საქმეთა საქალაქო სამსახურის ხელშეწყობით, გამოიყა მონოგრაფია-კრებული "კულციურისა და მეცნიერების მოლვანე თბილისელი ეზიდები", სადაც წარმოდგენილია ინფორმაცია საქარ- თველოს ქურთი-ეზიდი პოციების, პროზაკოსების, საზოგადო მოლვანეების, მეცნიერების, მხაცვრების, მუსიკალური კოლექციებისა და თეაციის შესახებ. პროექტს ხელმძღვანელობ- და ქალბაცონი ნათელა ციცილი - ა(ა)იპ ქურთულ-ქართული სოციო-კულციური პლაციფორმის თავმჯდომარე. "ცილიერანცობის, სამოქალაქო ცნობიერებისა და ინცივრაციის მხარდაჭერის პროგრამის"(PIFA) ფარგლებში, რომელიც ხორციელდება საქართველოს გაეროს ასოციაციის მიერ, აშშ-ის საერთაშორისო განვითარების სააგენცოს ფინანსური ხელშეწყობით, გამო- იყა აღბომი "წარმაცვებული ქურთი-ეზიდები ქალები საქართველოდან." აღბომში წარმოდ- გენილია 10 სხვადასხვა სპეცილობის ქალი და მათი განვლილი გზა წარმაცვებამედ. წლების განმავლობაში, კავკასიური სახლი არის ქურთ-ეზიდთა თემის შეკრების, ონისძიებებისა და გამოფენების მოწყობის სივრცე. აქციური თანამშრომლობის ფორმაცი ჩამოყალიბდა თბილისის სახელმწიფო სამხაცვრო აკადემიასთან, რექციონის, პროფესორ გია გუგუშვილის თანადგომით, ხელოვნების ცენცრი "თოლიანცთან", დირექციონის, შოთა რუსთაველის პრემიის დაურეაციის, მხაცვარი ქეთი მაცვებელის აქციური მონაწილეობით, საქართველოს კულციურის აკადემიასთან, ასევე სხვა სახელმწიფო და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან. მნიშვნე- ლოვანი იყო ქურთი-ეზიდი თემის წარმომადგენლების საინიციაციკო ჯგუფის ფორმირება არასამთავრობო ორგანიზაციად - "ქურთულ-ქართულ სოციო-კულციურულ პლაციფორმად", რო- მელიც წარმაცვებით საქმიანობს ორი ეთნოსის სოციალური და კულციური სეგმენცების ურთიერთგაცნობისა და დაახლოების მიმართულებით.

მსოფლიოში ერთადერთი ქურთული სახალხო თეატრი

ქურთ-ეზიდთა დიასპორის წარმომადგენლების შეფასებით, საქართველოში მცხოვრები ქურთი-ეზიდებისთვის ჭეშმარიტი კულციური რენესანსი იყო მეოცი საუკუნის 60-80-იან წლებში. სწორედ ამ დროს გაიხსნა თბილისში, მსოფლიოში ერთადერთი ქურთული სახალხო თეატრი, ქურთული სიმღერისა და ცეკვის თოციკორული ანსამბლი. საქართველოში რეგულა-

რუად ცდარდება ქურთული კულტურის დღეები; სახელმწიფო ჩადიში გაჩნდა ყოველკვირული გადაცემა ქურთულ ენაზე; ამ წლებში მუშაობს ორი დანყებითი და ერთი შვიდწლიანი ნაციონალური სკოლა. ამ პერიოდში, ქურთ-ეზიდთა თემში ჩნდებიან პროტესორები და აკადემიკოსები, მსახიობები, სპორტსმენები და მხატვრები, საზოგადო მოღვაწეები.

ქურთული სახალხო თეატრის შესახებ.
მასალა არქივიდან:

მრავე უზო ჯათაროვი

თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელი

ჩვენ, თბილისის სახელმწიფო ვაჭრობის კულტურის სახლთან არსებულ ქურთულ სახალხო თეატრს, 10 წელიწადი უკვე შეგვისრულდა. თეატრის კოლექტივი, ვიხსენებთ პირველ რეჟისორს, პირველ დირექტორს, პირველ დამმუშავებელს, პირველ დამმუშავებელს, პირველ დამმუშავებელს, პირველ დამმუშავებელს...

გვგონია, რომ ეს ყველაფერი გუშინ იყო. დასი სულ ახალგაზრდა იყო, სავსე ენთუზიზმით, კეთილი მიზნებით, გაგვეკეთებინა მაქსიმუმი ნაციონალური სასცენო კულტურისთვის. გავიდა დრო, 10 წლით გავიზარდეთ, მრავალი ჩამ შეიცვალა, თუმცა თეატრში დარჩა ის ძირითადი ღერძი, ჩამაც თეატრს ერთგულება და ახალგაზრდული ენთუზიზმი შეუნარჩუნა.

არ ჩამოვთვლი დასის მსახიობებს, თქვენ მათ დაუსწრებლად გაიცნობთ ბუკლეტის მასალების გადათარგმნისას. მაგრამ აუცილებლად უნდა გავუსვა ხაზი, რომ მათ მხრებზე აწევთ ჩვენი საქმიანობის მთელი სიმძიმე, თეატრი არსებობს და მოქმედებს მათი დამსახურებით. მადლობა მათ ამისთვის.

თეატრი ჩვენი ქართული მეგობრებისა და კოლეგების კეთილი დამოკიდებულებით არსებობს, თუმცა ის ერთგული მაყურებლისა და სიყვარულის წყალბით უმკლავდება სირთულეებს, მაყურებელი, რომელიც მხარს გვიჭერს, გვამხნევებს, გვპატივობს ჩავარდნებს.

ჩვენ ბევრი კეთილი მეგობარი გვყავს სომხეთში, ყაზახეთში, შუა აზიაში, რუსეთსა და სხვა ქვეყანაში. თეატრისთვის ძალზე მნიშვნელოვანი იყო მოსკოვის, პარიზის, სტოკჰოლმის, მედბურნის, ლონდონის ქურთული საზოგადოებრივ-კულტურული ცენტრების მხრიდან გამოჩენილი ყურადღება. ძალიან ვუფრთხილდებით საზღვარგარეთ მცხოვრები ჩვენი თანამემამულეების: თუად ჯამილის, კენდალ ნეზანის, რეზა ჩოლბანის, ვაია იზოლის, აჰმად ყაჩამურზას და ბევრი სხვა პიროვნების მხრიდან გამოჩენილ განსაკუთრებულ ყურადღებას. ეს, ჩვენთვის, არის კიდევ ერთი საბაბი, მადლობა გადავუხადოთ ყველას, ვინც გვეხმარებოდა თეატრის დაარსებასა და აღორძინებაში.

ქურთული სახალხო თეატრი

დაბადების წელი: 1980

დაბადების ადგილი: საქართველო, თბილისი

თეატრის ხელმძღვანელი და რეჟისორი:

მურაზ ჯაფაროვი

დაუჯერებელია, მაგრამ ეს ასეა – ჩვენ უკვე 10 წლის ვართ. ბევრია ეს თუ ცოცხალი თეატრის ცხოვრებაში? ამ წლებში გამოშვებული სპექტაკლების ჩაოდნობის მიხედვით, შესაძლოა, არაა ბევრი, მაგრამ თუ უკან მოვიხედავთ და გავიხსენებთ, საიდან დაიწყო ყველაფერი და ჩიხი გაკეთება მოესწრო, ჩად იქცა თეატრი დასის თითოეული წევრისთვის, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ეს წლები არის ცხოვრების მნიშვნელოვანი ნაწილი. ესაა შრომატუბი, ურთიერთსაწინააღმდეგო, მაგრამ ბედნიერი გზა, რომელმაც შექმნა თეატრი. იუბილეებზე მიღებულია მსუყე თრამპების წარმოთქმა და თანაგრების ჟღერა, მაგრამ ჩვენ არ გვინდოდა ამის გაკეთება. ჩვენი ზეიმი არის თეატრალური ყოველდღიურობა, ესაა მრავალსაათიანი მუშაობა, უკვე საკუთარი ძირითადი საქმიანობის შემდეგ, ჩადგან თითოეული თანამშრომელი, ხელმძღვანელის ჩათვლით, პროტესონალია სულ სხვა სფეროში, ხოლო თეატრი, ფორმალურად, უფრო გაცვაყება, ერთგვარი ჰობია. თეატრი ცხოვრების განუყოფელ ნაწილად იქცა. მრავალწლიანი მუშაობის შედეგად ისე შეერწყა თეატრალური ცხოვრება ჩვეულ ცხოვრების რიგებს, რთულია თქვა – ჩად უფრო მნიშვნელოვანია: ის, ჩასაც ისინი აძლევენ თეატრს, თუ ის, ჩასაც თეატრი აძლევს მათ. მნიშვნელოვანია ერთიც და მეორეც, ხოლო ყველაზე მთავარი ისაა, ჩასაც ჩვენი თეატრი აძლევს იმ მაყურებელს, რომელმაც დიდი ხნის წინ შეიყვარა და მიიღო თეატრი. შესაძლოა, ძნელად დასაჯერებელია, მაგრამ მთელი ამ წლების განმავლობაში, თეატრთან ერთად იზრდებოდა და ვითარდებოდა ჩვენი მაყურებელიც. როცა 1980 წლის 30 აპრილს, პირველად გაიხსნა ჩვენი სცენის თარდა და გადაჭედელ დარბაზში გაისმა მშობლიური ენაზე მეცყველება, ძნელი სათქმელია, ამ წუთებში ვინ უფრო მეცად ღელავდა – ჩამპის უკან მყოფი მსახიობები, თუ დარბაზში მსხლომი მაყურებელი. პრემიერის დღესაც და ყოველ საღამოს, საწამ გადიოდა იმ დროს ახალგაზრდა დრამატურგის, ასკანე ბოიკის პიესის მიხედვით დადგმული ჩვენი პირველი სპექტაკლი – "სნჯო ათხოვებს ქალიშვილს". თეატრში იყო სრული ანშლავი. ეს იყო საქართველოში ქურთულ ენაზე ნათამაშები პირველი სპექტაკლი. ეს იყო საკუთარი თესვებთან, ჩვენი მაყურებლის პირველი ხილული ზიარება. მაყურებლისა, რომელიც არ იყო განუხილველი კულტურული ცხოვრების მოვლენებით. სპექტაკლი ამჟამადაც უცვლელი წარმაცვებით მიდის. მაყურებელს მოსწონს ყველაფერი: მსახიობთა ოსტაცობაც, თემის აქტუალობაც (მიუხედავად იმისა, რომ ბოლო წლებში ბევრი ჩამ შეიცვალა საქართველოში მცხოვრები ქურთების ყოფიერებაში), შესანიშნავი იუმორიც, სიტბოც, რომლითაც მსახიობები ეპრობიან საკუთარ პერსონაჟებს. მართალია დეკორაციები ლარბული და მწირი იყო, არ იყო თანხვედრა, თუმცა დარბაზი აღფრთოვანებას და ემოციებს ვერ თარავდა. დასმა იწმუნა საკუთარი ძალების, დაიჯერა, რომ თეატრი იცოცხლებდა. ასეთ დიდ მნიშვნელობას იმიცომ ვანიჭებთ ჩვენს პირველ სპექტაკლს, რომ იგი გამოცხადებდა იქცა მაყურებლისთვისაც. მეოცე საუკუნის 70-იან წლებში, თბილისში იყო ჩამდენიმე მცდელობა, შეექმნათ ქურთული თეატრალური კოლექტივები, მაგრამ ამას არ მოჰყოლია განსაკუთრებული წარმაცვა. ეცადნენ, შეექმნათ საბავშვო თეატრი, ამით ძალიან იყო დაინტერესებული ქურთი ახალგაზრდობა, მაგრამ სიმღერისა და ცეკვის ანსამბლების შექმნის იქით, საქმე აღარ მიდიოდა. სწორედ ამიცომ, ბევრმა იფიქრა, რომ სცენა ამჯერადაც მუსიკოსებს დაეთმობოდა, როცა ეცნობდნენ ქალაქში გამოჩენილ აფიშებს, რომლებიც მაყურებელს იწვევდა სპექტაკლებზე... მიუხედავად იმისა რომ პირველი სპექტაკლი უკვე წარმოადგინა თეატრმა, კიდევ არ იყო ჩამოყალიბებული დასი.

როცა გამოვაცხადეთ შერჩევა და დავიწყეთ ბუნებრივი ნიჭითა და გარეგნობით გამორჩეულების მოძიება, ჩვენთან მრავალი ადამიანი მოვიდა. თავიდანვე წარმოიშვა არაერთი პრობლემა: ბევრი მათგანი არასათანადოდ თვლიდა ენას, სხვებს კი ჩეაღრად ვერ წარმოედგინათ, თუ რას მოელოდნენ მათგან თეატრში.

ბევრი, ელემენტარულად, ვერ უძლებდა სამუშაო რიტმს, იყვნენ სრულიად შემთხვევითი ადამიანები. ამასთან ერთად, შევჯახეთ სრულიად მოულოდნელ, თუმცა, აღმოსავლეთის თეატრებისთვის ცივილიზაციის პრობლემას: ჩვენთან დიდხანს ვერ ჩერდებოდნენ ქალთა როლების შემსრულებლები. ბევრი ქალიშვილი იძულებული გახდა, თეატრიდან წასულიყო, მშობლების ან ნათესავების ახირების გამო. მაგრამ დრო მიდიოდა. ჩვენ საბუნებრივ-საბუნებრივ ვლახავდით წინააღმდეგობებს. იმავე 1980 წელს, ჩვენთან შედგა მეორე პრემიერა – გიორგი ხუგაჯევის პიესის მიხედვით დადგმული სპექტაკლი – "მეზობლები". პირველი სპექტაკლის წარმატება გაიმორჩა "ხაჯე და სიბაბანდმა", რომელიც დაიდგა ქართული თეატრის მოცუვებზე (ინსცენირების ავტორი – აიკ ბელინიანი, თარგმნა ცოსნე ჩაშიდმა). პიესა შეეხო სულის უნაყოფის სიმებს, აღვიძებდა ნათელ გრძობებს, ხოლო სიყვარულის მანადიური თემა იპყრობდა ნებისმიერი ასაკის მაყურებელს. ჩასაკვირველია, სპექტაკლში იყო ხარვეზები. დღევანდელი გადასახედიდან, ბევრი ჩამე სხვანაირად გაკეთდებოდა, მაგრამ თეატრის ჩამოყალიბების გზაზე, ეს იყო დიდი წინ გადადგმული ნაბიჯი. განსხვავებულად წარმართა ჩვენი სპექტაკლების ბედ: ერთნი, ჩამდენიმე თვიანი ცხოვრების შემდეგ, ჩამოდიოდნენ სცენიდან და ადგილს უთმობდნენ უფრო აქტიურებს, სხვები კი – დღემდე ცოცხლობენ.

1981 წლიდან დღემდე, ჩვენს რეპერტუარშია სპექტაკლი "დედამთილი", დადგმული მ. შამხალოვის პიესის მიხედვით. იგი მიღის უცვლელი წარმაცვებით. მისი პოპულარობის საიდუმლო მარცხია: ესაა სოციალურ-ყოფითი კომედია, რომელიც სულისკვთებით, ახლოსაა მასობრივ მაყურებელთან, ამას ემატება თემის აქტიულობა, რომელსაც წარმოაჩენს სპექტაკლი. მაყურებელს ხიბლავს ის უშუალოება, რომელთაც თამაშობენ მსახიობები, სპექტაკლში ბევრი ჩამე შეცნობადი და ახლობელია. როცა მსახიობები აგვყავდა მთავარი როლებზე, კვლავ წამოიჭრა ქალთა როლების შემსრულებლებთან დაკავშირებული პრობლემები. ჩემის როლის თამაში შემოგვთავაზა ჩვენმა ახალგაზრდა მსახიობმა შალიკოე მრამბა. ვსინჯეთ, დასს მოეწონა, იგი დამცვიცდა როლზე. სამაგიეროდ, მოგვიწია როლის ინსცენირებასთვის შევვლა, მაგრამ ამით მხოლოდ მოიგო როლი. ამის შემდეგ იყო: ო. როსელიანის "სანამ ურემი გადაბრუნდება", ა. ვამპირიკის "20 წუთი ანგელოზთან ერთად", ა. ჩხაიძის "სამიდან ექვსამდე", ა. პაპიანიანის "უცხოელი სასიძო", ი. ვიშნოვის "არყის ხის ცოცი", ა. ანანიანის "ჩემი სახლი – არაა შენი სახლი"... იყო სპექტაკლები, იყო როლები, წარმაცვები და ნაკლებად წარმაცვები; იყვებოდა ინსცენირებაები და ჩანათქმები, მაგრამ თეატრში ყოველთვის ახსოვდათ თავიანთი მთავარი მიზანი – ერთვნი თავისებურებისა და სახალხო სულიერების შენარჩუნება. ყოველთვის გვახსოვდა, რომ ჩვენ ვიყავით საქართველოს ქართული თეატრი და არა მხოლოდ დასი, რომელიც თამაშობს ქართულ ენაზე. ბევრი მსახიობი, რომელმაც, წლების განმავლობაში არ უღალავა თეატრს, ჩვენთან მოვიდა ისე, რომ საერთოდ არ იყო მშობლიური ენა. აქ ასწავლიდნენ ამასაც, მაგრამ მშობლიური თესვებისა და მშობლიური კულტურის სიყვარული თეატრში სწორედ მათ მოიცვანეს. ვიმედოვნებთ, რომ ჩვენი მაყურებელი ამას გრძობდა თეატრის არსებობის მთელი პერიოდის განმავლობაში.

ბოლო დროს საუბრობენ ერთვნი თვითშეგნების შრდის შესახებ. გავბედავთ იმედი ვიქონიოთ, რომ მაყურებელი, რომელიც მოდიოდა ჩვენს სპექტაკლებზე, ჭარბად იყო გამსჭვალული ამ სულისკვთებით. მაგრამ ჩვენ ველოდებოდით ჩვენს სპექტაკლს, დიდხანს მივიღოთ მისკენ. და ასეთი შესაძლებლობაც გამოვიინდა კიდევ: გაჩნდა ერთვნი ახალგაზრდა მწერლის, აზიზე გარდანზარის, პიესა "მთათა ციხილი" (ჩვენთან მიღის სახელწოდებით – "... და მთების გოდებენ"). პიესამ ყველა აგვალედა პირველივე წაკითხვისთანავე; იგი მიძლვნილია ქართულის ცხოვრების ერთ-ერთი დრამატული თუნიცის – თურქეთიდან ამიერკავკასიაში მათი ემიგრაციისადმი, რაც ხდებოდა ისტორიული გარდაუვალბის ძალით, თიჭიკური განადგურების საბრტხის ქვეშ. პიესის ცენცრში არის ამიერკავკასიაში გადმოსახლებული

ჩამდენიმე ქართული ცომის წინამძღოლის – ჯანგირ-ალას ცრაგიკული, წინააღმდეგობით სავსე თიგურა. სპექტაკლი იოლად არ გამოგვიოდა. მუშაობა მიდიოდა წელიწადზე მეცი ხნის განმავლობაში, ბევრი ჩამე იყვებოდა მუშაობის პროცესში. დიდი ყურადღება ეთმობოდა ცექსცზე მუშაობას. გვსურდა, რომ თითოეული სიყყვა მკაფიოდ მისულიყო მაყურებელამდე. სპექტაკლი აგებულია მთავარი გმირების: ჯანგირ-ალას და როსცამის (უბრალე ქართი გლეხისა და შეიხის, რომელიც განასახიერებდა მთელ სულიერ ძალაუფლებას), მგზნებარე დილოგებზე. თითოეული მათგანი ცდილობდა დაემცვიცვინა თავისი სიძარტლე. მთავარი საკითხის – ისტორიულად გამართლებული იყო თუ არა ის გარემოება, რომ ამიერკავკასიის ქურთები მოწყდნენ თავიანთ ხალხს – მიღმა წამოწეული იყო სხვა მნიშვნელოვანი ქვეთემები, რომლებიც ლიად პირველად გაჟღერდა მხოლოდ უკანასკნელ წლებში. ესაა ეზიდისმის პრობლემა, ესაა თვითონ ჯანგირ-ალას პიროვნების მიძარტ დამოკიდებულება და სხვა ბევრი ჩამ. სპექტაკლი გაგებული და მიღებული იქნა მაყურებლის მიერ; ვიმედოვნებთ, რომ მას ექნება ხანგრძლივი სიცოცხლე. თეატრი კი კვლავ ძიებაშია, კვლავ ემზადება დილოგისთვის თავის მაყურებელთან. და, ჩასაკვირველია, კვლავ ელოდება თავის პიესას. ვთქვით, თეატრმა იპოვა ასეთი პიესა და, ამჯერად, იგი კვლავ ეკუთვნის ა.გარდანზარის კალამს და ეწოდება "კვამლი-კვამლი".

ნათელა აბასი, 1990 წელი.

თეატრის ერთ-ერთი დამაარსებლის, ზინაიდა ტალოევის მოგონებებიდან.

"1978 წელს ჩემთან მოვიდა ცნობილი ქართი მოღვაწე ბაცონი ქერიმ ანყოსი და გამანდო თავისი სურვილი – გაგვეხსნა ქართული სახალხო თეატრი. შემომთავაზა ამ თეატრის ხელმძღვანელობა, ჩადგან მე დამთავრებული მქონდა შოთა რუსთაველის სახელობის თეატრალური ინსტიტუტი. მე ვარ პირველი ქართი ერთვნიების ქალი, რომელმაც საქართველოში მიიღო უმაღლესი თეატრალური განათლება. შევარჩიეთ რეპერტუარი და შევკრიბეთ ახალგაზრდა თეატრის მოყვარულები. დიდი ენთუზიამით დავიწყეთ რეპერტუარი. პირველივე სპექტაკლს – "სნჯო ქალიშვილის ათხოვებს" – მოწყვა დიდი წარმაცვება ქართულ საზოგადოებაში. ამ სპექტაკლში გამოვიყენე ხერხი, სადაც პაციენტის თამაშობდა ახალგაზრდა ნიჭიერი მსახიობი ვაჟი. ყველა სპექტაკლი ანშლავით მიდიოდა. ჩვენს თეატრში მუშაობდა და სხვადასხვა პროტესიის ბევრი ნიჭიერი ახალგაზრდა. გვყავდა ნიჭიერი მხაცვარი ლოვა "თირი". ქართული სახალხო თეატრის პარალელურად, ვმუშაობდი გრიბოედოვის სახელობის რუსულ დრამატულ თეატრში რეჟისორის თანაშემწედ და დირექტორად ქართულ რადიოში. ჩემთვის გამორჩეული სპექტაკლი იყო "სნჯო ქალიშვილის ათხოვებს", ჩადგან ეს ჩემი პირველი დადგმა იყო. ძალიან თბილად მახსენდება ის წლები. ამის შემდეგ დავბრუნდი ჩემს ძირითად პროტესიას – მუსიკას. გავაგრძედე მოღვაწეობა საქართველოს სახელმწიფო საესცრადო ორკესტრი "ჩელოში".

Kurtayîk der heqa Kurdên Gurcistanê da

Kurd yek ji kevintirîn gelên Mêzoptamîyayê yê bingehîn in. Welatê wan Kurdistane. Ev gelê qedîm xweyê dîroka hezaran salane. Dîroka dûr û dirêj da gelek şaristanî erdê Kurdistanê ra derbas bûne û mora xwe ser gelê Kurdhîştine. Di etnografîya Kurda da mora eşîretên Meda û îranîyên kevnar rind tê xanê.

Ziman kurdî ye. Kurdî ji şaxê zimanên îranî yê rojavayî ye, malbeta hind-ewropî. Bi çend zaravayên sereke diaxafin: kurmançî (bakûr-rojavayî), soranî (başûrî), kirmancî (dimbilî, zazakî), lorî, goranî.

Sedsala VII an, dema belavbûna Îslamê, hicûmên Erebên musulman li ser welatê Kurdan zêde bûn. Beşek mezin ji Kurdan bûna misilman. Kurdistanê da pêvajoya belabûnê ola musulmanîyê gelekî dirêj kişand û heta niha jî berdewam e, Piraniya Kurdan misilmanên Sunî ne, beşek biçûk - Şîî .

Xêncî musulmanan wusa jî heyîtiya xwe bi xurtî olên Kurdistanî yê kevnar diparêzin /Kurdên li ser bawariya Êzdîtiyê, Elewîtiyê, Yarısanîyê (Elîheq).

Ji pey şerê navbera Împêratoriya Osmanîyê û İranê sala 1514 a ra, kîjan dîrokê da wek şerê Çaldiranê eyan e, bi paymama Qesra Şîrin welatê Kurdan di navbera wan herd împêratoriya da hate perçekirin.

Piştî hilweşîna dewleta Osmanîyê û şerê cihanê yê ewlin (1914-1918), erdê Kurdistanê yê bin hukumê Osmanîyan da bû, careke din jî di nava çar dewletên Rojhilata Navîn: Tirkîyê, Îran, Îrak û Şûriyê da hate dabeşkirin.

Ev perçekirin, neheqîke pir mezin bû ku dewletên Ewropî li gelê Kurd kirin. Ev perçekirin û bindestî ji bo wî gelî bû kareset û tiragêdiya dîrokî. Kurd ketin bin nîrê çar dewletên dagerkire xezeb, heta heyîti, nasname, dîrok, çand û zimanê wan jî bi destûr û qanûnênwan hatin înkarkirin û qedexekirin. Kurdistan bû hebseke vekirî ji bo gelê Kurd.

Lê çiqas jî bi zorê, qewl-qanûnên weletên xwe, dagerkiran karibûn hidûdan bikşînin nava welatê Kurda, Kurdistan ji bo gelê Kurd ma wek yekîtiye tomerî, Kurd li ser erdê walatê xwe kompakt, bi ziman, çand û xeyset, bîr-bawariyê xweyê xisûsî, folkilora xwe ya zengîn ji gelên der dorê xwe cuda man.

Niha Kurd li dewletên Îranê, Tirkîyê, Sûrîyê, Îraqê ser erdê kal-bavê xwe dijîn, wî erdî ra dibêjin Kurdistan /Bakûr, Başûr, Rojava, Rojhilat/. Cihanê da, Kurdistan wek herêmek etnografî û erdnigarî tê nas kirin.

Di hinek cî-war û bajarê van welatan hene, ku rûyê sirgûniyê, Kurdistanê da halê dagerkirîyê, bêxebatîye, sîyasiya qedexe û înkare ya dijiwer, xelkê kurd mecbûr koçberî wan dera bûne û hesabê Kurdan li wan hereman bûya piranî û bi milyonan tê jimartin. Mînak Îstenbolê da hesabê kurda 5 milyona zêdetir e.

Niha Kurd li Lîbinanê, Afganîstanê, Xorasanê, Sovêta berê (Rûsiya, Qazaxistan, Komarên Asîya Navîn, Azeyrbêcan, Ermenistan Gurcistan), Welatê Ewropayê û gelek cîyê din dijîn. Hesabê wan digihîje 60-70 milyonî.

Kurd di tevaiya dîroka xwe ya dijiwer da mecbûr bûne şerê azadarîyê bimeşînin, niha jî di nava wê şerkarîyê da ne, lê mixabin heta niha jî ser neketin e, negihîştine tu encama.

Çiqas jî ev gel bi warê civakî, netewî, çandî heta olî va jî bondest bûye û nihajî bindest e lawê wêye hêja dîroka mirovayê da gelek rûpelên hêja û ronayî xemilandine.

Li gorî lêkolînên dîrokî û edebî, hê sed sala VIII şopên kurdan li Kavasiyayê da tene dîtin. Dêhilatdarên Kurdên Şêdadyan li ser parek erdê Azeyrbêcan û Ermenistanê hukum kirine (ji sala 951 heta 1176 hukumdarî ser navendên girîng ên Ermenistanê – herêmên Dvîn û Gandzî, salên 950-1070 hukumdarî axa Azeyrbêcanê kirine).

Dîtina dîrokî ya têkiliyên Kurd-Gurcî

Pêwendiyên gelên Kurd-Gurcan digihîjin sed sala XII an. Lêkolînên dîrokî nîşan didin ku Kurdên ewlin dema Gêorgîyê 3 a da hatine Gurcistanê. Malbata kurd Mxarzêlî Gurcistanê da gelek bi nav û dengbûye. Li nav dîroka gelên Gurc da salixyên hewaskar derheqa malbeteke dîrokî da hene, kîjan bi navê DOLGORÛKÎ eyan e. Ev nav bi zimanê rûsiyê, welgera wê bi kurdî (kurmançî) dibe ÇEPIL DIRÊJ. Dîroknas dinivîsin, ku ev malbet bi eslê xwe Kurd bûne. Ewledê wê malbetê: Îvan û Zakariyê li nav desthilatdariya Gurcistanê da gihîştine astên here bilind, bûne serleşkerê padşaha Gurca: Tamarayê. Ji bomêrxasî, jêhatin û şureta wane leşkerîyê, navê wan di nav dîroka Gurca da bûye efsene. Bûyarên dîroka Gurcistanê, yê here serkeftî û balkêş, di sed sala XII-an da navê wan herd birayan va girêdayî ne. Sed sala XVI a hinek eşîrên Kurdan hatin e Mizxetê. Eyanin pêwendiyên Gurcan ye nêzik bi Emirata Ardelanan ra. Tekîliyên bi Erdelanê ra ji hêla Gurcên misilman va hatine domandin: Temur Xan Acarlû (di sed sala 17-an de), Mihemed Xan Gûrcî (di sed sala 18-an), Mihemed Reza BegGûrcî (di sed sala 18-an de) û Xosrov Xan Gûrcî (di sed sala 19-an de)jew pêwendî pêşda birin e.

Eşîrên cuda yê Kurd ji sed sala 16-an virve li Gurcistanê, xazma li Meskheti hatine xanê.

Jiyana Kurd-idiszdî li Gurcistanê

Di destpêka sed sala 19-an da, beşekî Kurdan li nêzikê kela Kvelî dijîn.

Têkiliyên girîng di navbera Gurca-Kurda da di dawîya sed sala 18-an pêk hatin, dema ku Kurden êzdî xwestin bi dewleta Gurcistanê û Rûsiya Kayserîyê ra dijî hukumdariya Osmanîyê bikevin hevkarîyê.

Mezinekî Kurdî herêma Bazîdê Çoban Oxlî 23-ê mehaÎlonê, sala 1770î padşayê Gurc Îrakîyê 2-a ra nemê dişîne û hazerîya xwe elam dike ji bo şerkarîya tevayî dijî zordestiya dewleta Osmanîyê.

Berî şerê Rûs-Osmanîyan yê sala 1768-an, li ser daxweza padşahê Gurc Îrakîyê dudan, di dîwana wî da, bi sipartina dewleta Rûs belgeyek tê hazirkirin. Di wî belgeyê bi sernivîsa: “Şirovekirina li ser gel û cînarên Gurcistanê” da xetên waha hene: “Kurdên Bazîdê ewqas jî xizmeta Sultan /Osmanîyê/nakin. Eger dikin jî tenê bi daxweza xwe. Herem li başûr cêrga çiyayên Araratê, li sinorên Êrêvanê, Qersê û Salmastê ye. Nişteçiyên wur şera da xurtin. Welatê wan jî şên û zengîne.”

Pey ra padşahê Gurc, bi hevkarîya keşeyê (mîteran) Aşûrî:Îsayî fikira xwe digihîne serokê Kurdên êzdî, yê wê heremê (Bazîdê) Çoban Oxlî.

Îsayî li Kurdistanê digere û derheqa rasthatina xwe ya tev Axê Êzdî padşê Gurc Îrakîyê duda ra dinivîse. Dide eyankirin ku wî fermana Padşahê Gurcînanî mezinê Êzdîyan daye, ew pir kêfxweş bûye, gotîye, eger kela XOŞAVÊ, ku niha vala ye, bide Êzdîyan, ewê hevkarîyê bi Gurca ra bikin. Keşeyê Aşûrî di nema xwe da dinivîse: “Êzdî şervanên xurt in. Ji Bazîdê girtî heta bajarê Mûsilê tev di bin desthilatdariya Çoban Axê da nin.”

Ji delîlên jorgotî tê xanê, ku ew êla Êzdîyan pir mezinbûye. Li wan belgeyan da tê eyan kirin, ku wê demê Aşûrîyan kariye weke 20 hezar şervanan derxin meydana şêr. Derheqa hesabê Êzdîyan da melûmetî tune ne, lê tê gotin, ku Êzdî jî karin weke Aşûrîyan şervanaderxin. Nuxteke din ya barkêş jî ewe, eger dewleta Rûsan xwestîye tevî Aşûrîyan, Êzdîyan ra jî, ji bo hevkarîyê û piştgirîyê pêwendîya daynîn, wusa ne Êzdî jî wê heremê da civakeke mezin û bi hêzbûne.

Van belgeyan da eşkere daxwaz ji Êzdîyan tê kirin ku beşdarî hevkarîya dijî Osmanîyê bibin, ya ku ji hêla Dewleta Rûs û Îrakî padşah va hatî avakirin.

Çoban Axa derheqa amadebûna êla xwe da, ji bo hevkarîyê dijî dewleta Osmanîyê nemê padşahê Gurc ra dişîne. Li ser nemê mora wî heye, ser morê jî bi herfên erebî nivîsar e: ÇOBAN.

Bi kurtayîke biçûk nema Çoban axa eve:

“...Em, hukumdarê xwe yê dilovan agahdar dikan, ku bi destê metranê Asorî Îsayî, we em bi ferman û nema xwe rewa kirine. Ew metêran hate bal me. Me fermana we û mora li ser dît, me dît û da li ser serê xwe, pir şa bûn, wekî we em bîr anîne. Em xweyîya li ber piyê we ne. Çi emrê we hebe, em li ber we destdayî ne.

Gelê Êzdî gişk amade ne hukumdarîya we bipejirînin. Niha em rîspîyên xwe agahdar dikan, wekî Xwedê yek e û bawarî yek e, wekî emê di gotina we da bin. Xwedê piştovanê we be.

Hinekî nêzik bin, ku em jî li vî alî netirsin. Em Êzdîyê Mehmûdî ne û em ji wê hîvî dikan, ku heta hatina me bal we, ji me ra fermana, ku hêvîyên me gur bike, bişînin, wekî em zîrê pir nekşînin. Ku em bi hêvî bin û Xwedê şede ye, gava em bîn temene bidin, hûnê wê hingê bizanibin, em çawan xizmetê dikan.”

Bi sedemên cuda, ev hevkarî pêk nehat. Lê paşê çi qewimî? Qedera wê êlagiran çawa bû ? Delîlên dîrokî, yên pêwîst pir kêmin.

Ji nemê dijwar nîne bê texmînkirin, ku wê demê li dora êla Çoban axê ewqas jî aramî tune bûye. Ji bo wê jî Axê Êzdî biryara xwe daye, ku padşahê Gurc ra dijî desthiletîdarîya Osmanîyan bikeve nava hevkarîyê. Bê gilî, wî zanibûye, ku ew hevkarî cêribandineke pir bi qezya û xeter e, lê tê xanê êdî rêke din Axê Êzdî ra tune bûye,

Salên 80 î, sedsala XIX an, li qeza Tbilîsîyê, navçeyên Axalkalakî, Axalsîxê, û Borçalûyê civakeke biçûk (nêzikî 3000 mirovî) Kurdên musulman hebûne. Ew hîmlî heywanetxweyîkirinê, bazirganîya sewalan, rûn, penîr, û çêkirina kasa, xalçîyan va mijûl bûne.

Wê demê Kurdên ku li bajarên biçûk û gundan da dijîtin cotkarî jî dikirin.

Hinek ji Kurdên misilman li Acarîyayê, beşek ji li qeza Kutaisîye dijîtin. Beşeke biçûk ji Kurdên Acarîyayê bi zaravê zazakî (dimilkî) diaxivîn. Di sala 1939-an, ew li gundekî bi navê Zaza, 2 km dûrî bajarê Batûmê dijîtin. Gund biçûk weke 25 mal bûye.

Li Acaraê, Kurd niv- koçber bûn. Nêzikî du sed malan li Yalê di navbera Gola Reş û çiyayê Sarîçair, li kêleka deriyaya Reş rûniştine. Berhemên şîr û mastên wan di nav gelê herêmê bi qîmet bûye, bi daxwazek mezin hatye firotan. Jinan xeliçe çêkirine.

Kurdênku li gunda da dijîtin du cûre xanî avadikirin – ji bo zivistanê avayî bine-rdbûn, havînê – kon vedigirtin. KonênKurdan bi du parçeyan pêk dihatin, perçek ji bo jîyanê, ya din da rûn û penîr çêdikirin. Sewalê xwe başçe xweîdikirin. Zivistanê dadketne deştê, li nêzikê Batûmê li Kaxabêrî dijîtin.

Gelê Kurd heta niha jî jiyana xwe bi e-şîran rêva dibe, nav e-şîra da qebîl hene, qebîl jî bi bavika pêk tîm. Nav bavika da jî malbetên biçûk û mezinin. Pêkanîna eyd-erefat, şîn-şahyên xwe di çarçova edetên netewî, bi bîr û bawarîyên xwe yên olî, bi hev ra derbas dikirin.

Salên 1914-1918 an dest bi koçberîya Kurdên Êzdî bû berbi Ermenisran û Gurcistanê. Wan sala rûyê şorişa komûnîstan û şerê bajarvanîyê yê navxweyî da dewleta Rûsîyayê mecbûr ma hêzê xwe ji Kovkasê paşda bikşîne. Gelê wê herêmê yê ne musulman, nav wan da wu saji Kurdên Êzdî li ber zulma Tirkan û xezeba Musulmanîyê bê pişt man. Ermenîyan têkoşîna hebûn nebûnê dijî dewleta Tirk dimeşandin. Tevî Ermenyan Êzdîyên Serhedê jî ketibûn ber devê wî şûrê neheq.

Êzdîyên Îdirê, Qersê û Wanê jî dest qirr – birrê, zor û zehmetiyên Osmanîyê û fanatîkên musulman yên olperest warên kal-bavên xwe, milk û mal, hebûna xwe ya sala hîştin, destê hêsiyê xwe girtin, nava zulm û zorê, kuştin, talan û xezebê ra revîyan û bi teherekê xwe gihandin erdê Ermenistan û Gurcistana îroyîn.

Ev herd welat ji wan ra bûn cîyê xilazbûnê, warê pêşdaçûyîna perwerde, çand û zanyarîya netewî. Êzdî bi piranî herêmên Gurcistanê li navçeyên kevn yê Tbilîsîyê da cîbûn. Salên pir dijwer bûn.

Nivîskarê kurd Ahmedê Mîrazî, ku yek ji wan mihaciran û sedê wan rojên dijwar bû, di pirtûka xwe ya bi navê „Bîranînêd min“ da dinivîse, ku xelk ji bêsîtarîyê, birçîbûnê, nexweşîyan qir dibûn, ku ji wê keresetê xilazbin bi zor û zemetîyan direvyane bajarê Tbilîsîyê. Lê ji hidûdên Gurcistanê derbazbûn pir zehmet bûn. Gurcistanê hidûdên xwe girtibû. Di nav Azerîyan û Ermenîyan da jî pevçûn, dew û dozên olî hebû. Hema sala revê ya ewlin da, piranî ji Ezdîyên êlên Zuqurî û Sîpkî derbazî Gurcistanê, bajarê Tbilîsîyebûn.

Demeke kin da civakeke Ezdîyan wî bajarî da kom bûn. Zarokên sêwî, evdên bêsîtar, malbetên feqîr li ser her gavê dihatin dîtin.

Civaka gundî, feqîr, qewl-qanûn û ji jiyana bajêr nenas, nezaniya zimên hewcedarîya wan ne ku tenê alîkarîya aborî lê wusa jî ya moralî hebû.

Di wê dema dijwar, emrê wê civakê da roleke mezin list pismamê gelê me, xudanê herfên kurdî yê li ser girafîka Ermenî û pirtûka ŞEMS, nivîskar, kurdzan Lazo /HakobXazaryan/. Hê di sala 1919 bi însîyatîva wî li Tbilîsê komela „Yekîtiya Êzdîya ya netewî“ hatibû demezirandin.

Piranîya penaberên Êzdîyan ku derbzî Gurcistanê bûbûn li bajarê Tbilîsîyê bicîh bûn. Beşek biçûk berê xwe dane qeza Kaxetî, nêzikî Têlavîyê. Hin ji wan berbi Tîanetî û Alvan va çûn. Piranîya Êzdîyên Tîanetî û Alvan di nava sala daasîmîle bûn.

Nava koçberên Êzdîyan da ku Gurcistanê bicîh bûn piranî ji van eşîr û berekan bûn : Çoxreşî, Memreşî, Mendikî, Mendesorî, Korkitî, Berevî, Belekerî, Xanî, Anqosî, Masekî, Kaşaxî, Bendûrî, Pîrvazî, Sîpkî, Bûtî, Hesinî, Rojkî û yên din bûn.

Ji bo her malbetek jî cîkî hatibû, qenc hev nas nedikirin nava koçberên hatî da pevgirêdanên qebîlî, berekî xurt bûn, bo ewlekarîyê û alî hev kîrnê her berekek taxeke bajêr da bicîh bûn : Berên Mendikî û Berevî li nêzî meydana Saarbrûkênê (berê K. Marks) û li ser “Peskî”(Riqê) bicîh bûn. Reşî, - li kolanên nêzikî k-ûçên Rûstavêlî û Marcanîşvîlî, Çuxreşî li Nînoşvîlî û kolanên derdora wê, Belekerî, û Masekî- li Sololakî, Korkitî- li serGriboêdov û kolanên Papanîn, Bendûrî û Kaşaxîjî - li “Xarpûxê” cîbûn.

Di encama çareseriyek weha de, navê kolanên ku ew lê dijî zimanê axaftinê, zarav yê wan eşîr û berekan bûn.

Çawa ku A. Mîrazî di bîranînê xwe da dinivîse, salê ewil, rûyê erf-edetên kevn, nezaniyê di nava koçberan, malbeta da gelek pîrsgirêkê çê dibûn. Pevçûn, jinrevandin, nav malbetê da bindestî û bêmafîya jinê di aşkere dihatin dîtin. Saya kadirên zane û xemxurîya hukumdarîyê, ku nav wan da kar dikirin bere-bere dewî wan pîrsgirêkan dihat.

Êzdî bawarmendên dînekî kevnar xweyê e-rf-e-det, e-yd-e-refat û u-îmê xwedenasîyê yê dewlemend in. Dîroknas dibêjin ku ev bawarî eva 4-5 hezar sal e li ser erdê Mêzopotamîya dîrokî didomîn e, gelek pêvajoyara derbas bûye heta gihîştîye dema me. Ziman kurdî (kurmançî) ye, welatê Êzdîyan Kurdîstan e. Pîrozgeha wan Lalişa Nûranî ye. Laliş dikeve nava qeza Şêxan li Başûrê Kurdîstanê. Ji bajarê Dihokê 53 km dûre. Anegorî hed û seda Êzdîyan ew civak ji aliyê Civata Ruhanî va tê rêvabirin. Rêvabir Mîrê Êzdîyan û Bavê Şêx in. Civak belayî ser sê paran dibe: Mîrîd, Şêx, Pîr. Şêx û Pîr oldar in. Di nava Êzdîyan da pîrsgirêkê zewacê gelekî berk in. Êzdî ji xencî Êzdîyan evdên tu netew û olê ra nazewicin. Di nav hersê parê Êzdîya da jî zewac qedexe ye.

Bawarîyên ji pey Êzdîyîyê ra hatî xazma Musulmanî ev bawarî li ser rêya xwe wek asteng dîtine û her mecalê zulm û zorê dane kêranîn ku wê bawarîyê ji ser rêya xwe ji holê rakin, tune bikin. Êzdî bîr tînin ku dewlet û deshilatdarên Îslamê dîrokê da 73 komkujîyê mezin anîne serê wan.

Rûyê komkujîya salên 1914-1918 da Êzdîyên Serhedê gund-war, milk û mal hebûna xwe ya sala hîştin û revîyanê Ermenistanê û Gurcistanê. Sebebê hatina Êzdîyan li Tbilîsîyê ji ew komkujî bû.

Komkujîke here xezeb sala 2014 a 3 tebaxê Şengala Êzdîyan da, li ber çavê cihanê musulmanyê pêk anî. Temama cî û warê Êzdîyan hate talankirin, şewitandin, bêruhkirin, bi hezaran evd hatin kuştin, jin, keç, bûk û zarok birin bazarê dewletê musulmana da firotin, 600-700 hezar evdên Êzdî welatê xwe da bûne penaber û serê rêyê xerîbyê ketin. Heta niha ji pîrsa wan çareser nebûye.

Eyden here girîng di nav Êzdîyên Gurcistanê da Rojî û eydênÊzdî û Xidir Nebî-Xidir Îlyas in. Rojîyê Êzdî dikevin heftîya sisîyan ya meha Kanûnê /Dêzêmbêrê/. Rojên sêşem, çarşem, pêşemêrojî ne, Înîyê eyd tê pîrozkirin. Ev rojî li ser Êzdîyên temamiya cihanê ferz in û bi hevra, dema kifşkirî da digrin. Rojîyê Xidir Nebî, Xidir Îlyas meha Sibate da derbas dikan. Dîsa rojên sêşem, çarşem, pêşem rojî ne Înî eyd. Ev rojî û eyd mirazbexş in, nenirêrî ferz nînin lê cem Êzdîyên Gurcistanê û Ermenistanê gelekî rind, wededa pîroz dikan.

Eydeke girîng, ku Êzdîyên Gurcistanê ferz dibînin û bi hizkitin pîroz dikan eyda petin a Kiloçê serê salê ye. Ev Sersala Êzdîyan e û berê-berê da tenê di nava Êzdîyên Serhede da tîpîrozkirin. “Kloç” li gorî salnameya rojhilatî roja çarşema yekem, meha Adarê tê petin. Her malbatekeÊzdî kloç dipêje. Hevîrekî mezin çê dikan. Di nav wî hevîrî da gerekê heft temhebin. Morîyê yan pereki

mêtal davêjin nava hevîr û rind distirên. Hevîr dikin wek kateyekî mezin û dipêjin. Sibetirê, roja pêşemê, malxê malê kloç kerî dike. Kerkirina kloç jî bi vî teherî tê pêk anîn: Bi kêrê Kloç ortê da dibirin. Eger morî li ber kêrê derket, wusane morîya male ya sersalê para Xeta cot ketîye. Eger derneket, Kloç par-parîdikin, Berê ewil para xas û milyaketa datînin /Xudanê malê, Mame Reşan, Gavan Zerzan, Memê Şivan, Xatûna Ferxa /paşê parên neferê malê. Morî nava para kê derket, wusane risqê malê serê wî ketîye.

Nava Êzdiyên Ermenistanê û Gurcistanê da rojê tebyet heye. Wê rojê Êzdî zîyareta goristanê xizmê xwe dikin, wê rojê ra dibêjin: « Roja ser Mezela ». Ew dikeve nivê meha Hezîranê, roja pêşemê. Di vê rojê de, Êzdî xêrê li ser mezelen mirovên xwe bela dikin, fitoyê didin oldaran. Oldar nava goristanê da, qewl û beytandibêjin. Êzdiyên, ku ji wan komaran koçberî Ewropê, Rûsya û welatê din bûne, hewl didin ku vê rojê beşdarî mêrasîmên roja ser mezelen mirovê xwe bibin.

Ji bo Êzdiyên cejneke Olî ya ferz û qedîm eyda Çarşema Sor e, yan Çarşema serê Nîsanê. Ew eyda Tawîsî Melek e, eyda biharê ya zayîn û nûbûna cihanê. Xêncî Êzdiyên Sovêta berê li nav Êzdiyên heremên din da tim bi heytehol hatîye pîrozkirin. Êzdiyên Sovêta berê derheqa wê cejnê da zanibûn lê ji wan ra nebûbû xeyset ku derbaskin. Niha ew eyd hêdî-hêdî dikeve di nav deba wan jî.

Aliyên perwerde û çandê

Gor dîrokzanan di despêka dîroka Kurdan da Newroz cejneke ayîni ya pêşîhiyê wan bûye. Hatina ola îslamê ra dagerkirên olî ev cejna di nav Kurdan da qedexê kirin. Ji pey dewrana ra Kurd dîsa xweyî cejna xwe derketin. Salên heftêyî da Newroz, wek eydeke netewî, wek sîmvolê azadîyê û berxwedana gelê Kurd ketîye mava jîyana gel. Hersal temamiya meha adarê Kurdistanê û her warê Kurd lê dijîn bi agirê Newrozê, bi çalakîyên cûrbicûr dagertîye. Bawarkî-vdekî Kurd nîne Êzdî jî navda ku beşdarî wê eydê nebin. Oldarên Êzdiyên payê pirê dijî derbaskirina cejna Newrozê ne. Lê payê Êzdiyayê pirê xweyî wê Eydê derdikevin û hersal meha Adarê da wê cejnê pîroz dikin.

Niha, cihanê da, Gurcistan Êzdiyên ra bûye bo jîyanê cîyê herî aram. Êzdiyê Gurcistanê xweyê avayî ne û bê pîrsgirêk dijîn, şîn-şahî, eyd-erefatê xwe serbest derbaz dikin. Bajarê Tibîlsîyê da çêkirina Quba Sultan Êzdî bûyareke pozîtîve girîng bû emrê Êzdiyên Gurcistanê da. Ev qube çawa Êzdiyên Sovêta berê, wusa jî yê cihanê ra bûye cîkî herî pîroz. Salê bi hezara bawarmend tene ziyareta Qubê.

Çawa me berê jî got dema şerê cihanî yê ewlin bajarê Tilbîsê tije koçberên Kurden Êzdî bûbû: zarokên sêwî, malbet, evdên ji komkuji û zulma Roma reş, xelayî û nexweşîyên salên 1914-1920 an xilaz bûyî hilşîyabûne kolanên wî bajarî. Ew civaka gundî, nexwendî ku ji gundê xwe derneketibûn, ji jîyana gundîyê, bicarekêva ketibûne nava jîyana bajarê xerîb, ziman nizanbûn, karên herî reş dikirin, halê aborî xirab da dijîtin, hewcê alîkarîya evdên tégihîştî û zane bûn.

Di wê dema dijwar, emrê wê civakê da roleke mezin lîst pismamê gelê Kurd, xudanê herfên kurdî yê li ser girafîka Ermenî û pirtûka ŞEMS, nivîskar, kurdzan Lazo /HakobXazaryan/.

Sala 1921 ê li Gurcistanê da jî qeydê sovêtê hate demezirandin. Wura jî çareserkirina pîrsa pêşxistina kêmetewan hate rojevê. Wê komara Sovêtê da yek ji kêmetewan Kurd bûn. Ew civak qewlên ne normal da koçberî wî welatî bûbûn

Despêka sala 1922 a bi hewldana Lazo û hinek rewşenbîrên Kurd, li bajarê Tilbîsîyê, nehîya Meydana, di dêra Ermenîya da ji bo zarokê Êzdiyên dibistana şevê hate vekirin. Bi biryara wezîrê perwerdê yê komara Gurcistanê (15 ê martê 1922 a) Lazo wek rêvabir, pîreka wî- Olga Xazaryan dersdar, Etlesa Xudo jî wek xizmetkara dibistanê hatin destnîşankirin. Dibistanê da komek zarokên Êzdiyên/ sêwîyên bê cîstar) civandibûn. Li vê derê zaroka him dixwendin, him radizan, pêra jî hîni kar dikirin.

Dibistanê û rewşenbîrên dora wê civîyayî roleke mezin jîyana koçberên Kurdên Êzdî yê bajarê Tibîlsîyê da lîstin. Wan karibûn demeke kin da wê civaka koçbere ji diyê başqe hatî û ji hev nenas dora dibistanê bicivînin. Xebatine berbiçav û hêja di warê civakî, kûltûr-çandî, sosyali, perwerdeyî da hatine kirin. Jimarek xwedevanê wê dibistanê /QanatêKurdo, SimendSiyabendiv, QaçaxêMirad û hinekêdin)

paşê navê xwe bi herfê mezin di nava diroka zanîyarî, çand û kûltûra gelê Kurd da nivîsîn.

Li kilûbên bajêr yê cuda da, xazma kilûba ser navê Lûkaşîn, bokoçberan dokladên bi naverokên cihê-cihê dihatin xwendin, êvarîyên kûltûr-çandî, sêminar, konfêrans bi zimanê dê dihatin derbazkirin. Bi alîkarîya rewşenbîrên Kurde heyî, binelîyênaktîv û şagirtan lîstikên şanoyê çê dikirin, Komên kilam-reqasê, dengbêjîyê, şanogerîyê dihatin demezirandin, kûrsên hildana nexwendîtiyê vedikirin, diçine malên penaberan, şerkaîke hêja dijî edetên kevne bêkêr dihat kirin, civakê ra bi tîmên cuda lêksiya dihatin xwendin. Pîrsên civakê yê sosyal, pîrsgrêkên gêncan, jinan tim rojavê da bûn.

Kareki mezin di warê hazirkirina kadran da hate kirin.

Di nav demeke kin da ev civaka Kurdî di nav jîyana bajarê Tilbîsê da hate xanê, Nûnerên wê, yê aktîv, di nava sovêtên rêvabîrîya bajêr û nehîya da hatin xanê, komên kilam-reqasê, xwefrandinê tevî mêrasîmên bajêr bûn.

Di sala 1936 da, du dibistanên seretayî û dibistaneke heft-sale li Tibîlsîsê hatin vekirin. Rêvebir û karmendên perwerdê bipiranî Kurdbûn.

Li hewşa havîngêhê li Navçeya Leşkerî a ser Kolana Plexanov (nuha David Ax-maşênêbêlî) li Tibîlsîyê jinên Kurd ra kûrsên fêrbûna dirûnê hatin vekirin. Li ser kûça Turgenev baxçê zarokan dest bi karê xwe kir.

Di nava wan sala da kadirên zane pêşda hatin, kîjan ji alîyê hukumata komarê va hatin naskirin û şandine nehîya nava gundên Kurda. Ew bere-bere wek nunerên temamiya Kurdên Komara Gurcistanê dihatin dîtin.

Cîyê bê şêkirandin wan sala karên pir mezin kirin ronakbîr, nivîskarê mezin Ahmedê Mîrazî, Kemal Bedirxan (jimala Bedirxanya, ku Tibîlsîyê dijî), Emînê Evdal, Esedê Cango, H. Sîsyan û hinekêndin).

Sala 1937 vê komara Sovêtê da jî karên kurdewarî sist bûn. Dest bi herba navbera Almaniya faşistîyê û Welatê Sovêtê bû. Bi seda Kurd ji vê komarê tevî şêr bûn û emekê xwe kirin nava altindarya tomerî.

Ji pey şêr ra navendên kurdî yê çandî, kûltûrî, perwerdeyî dîsa dest bi karê xwe kirin. Li Qesira Pêşeng û Xwendekaran da dergehek ji bo kombûna ziman û folklorê Kurdî hat vekirin. Ew ji alîyê, mamoste, endamê Yekîtiya Nivîskarên Gurcistanê, xeletvanê « Nîşana rûmetê» Azîzê isko Sloêv di hate rêvebirin. ???

Sala 1961 ê di dibistana navîn ya jimara 70 î (bajarê Tibîlsîsê) "Beşa (Sektor) Kurdî" vebû. Beşê da ji dersxana duda heta çara zarok fêrî xwendin û nivîsandina zimanê dê dibûn. Damezrandina wê sêktorê ji alîyê endamê Yekîtiya Nivîskarên Gurcistanê, mamostayê Komara Gurcistanê yê emekdar, nivîskarê navdar Baxçoê Isko Sloêv hate kirin.

Wan sala, di nava binelîyên Kurd ên bajêr da, di warên karên kûltûr-massayîva rola mezin lîstin " Ûniversîtetên Gel".

Wan sala di nava Yekîtiya Nivîskarên Gurcistanê da koma nivîskarên Kurd hate demezirandin. Serokê Komê nivîskarên Kurd Baxçoê Isko bû, berhemên nivîskarên Kurd çawa bi zimanê dê zaravê kurmançî, wusa jî gelek zimanan: Gurcî, Rusî, Ermenî û Azerî hatin wargerandin û weşandin. Sala 1958 a bi zimanê rûsî berevoka helbestvanên Kurd yê Gurcistanê «Novî pût» yanê «Rêya nû» li Tibîlsîyê hate weşandin, sala 1964 a berevoka helbesan « Bihara me» bi zimanê gurckî, sala 1965 a berevoka helbest û destanan bi zimanê gurckî, «Sazê min distirê » bi zimanê Rûsî. Berevokê efrandinên wan wusa jî bi kurdî li Yêrêvanê hatine weşandin.

Di warê wergera helbestên kurdî bi rûsî de karê mezin kir Glan Onanian. Nivîskar, rewşenbîrên Kurd ne ku tenê pêşdabirina çand û edebîyeta gelê xwe va mijûl bûn lê bi serê wan gel û rewşenbîrya Gurc gelê Kurd nas kir. Nivîskarên Kurd jî gelek berhemên nivîskarên Gurc wergerandin kurmançî. Bi rastî bûyareke dirokî bû ji alîyê helbestvanê kurdî eyan Cerdoyê Esed va wergerandin û weşandina destana helbestvanê Gurcî mezin Şota Rûstavêlî ya bi navê «Wergirê Postê Piling ».

Nivîskar û rewşenbîrên kurdê Gurcistanê bûne pirake pismamtiyê navbera gelê Gurc û civaka Kurdên wî welatî da. Gelê Gurc, nivîskar û rewşenbîrê wan jî texmîn kirin ku Kurda jî bi rabûn-rûniştandin, erf edet, folklorê xweyê zengîn reng û xemla rojhilatê didine jîyana Tibîlsîsiya kevnar.

Şayîrê Gurcî eyan Cansûx Çarkvîanî helbesta xwe ye « Dewata Kurda da wa dinivîse :

Min pencera xwe vekirîye,
Ez « Tirioya Sût » dibihîm,
Min tirê tişt wundakirye
Gava sade we nabînim.
Gelo kîjan qulçê bajêr
Dîsa dikin dewatê,
Dixomê yan Gildana jêr
Ringe-ringa defê tê.
Kurdno, kune, kuda cune,
Kîderê we kar kirîye,
Ber çavê min wunda bûne,
Bîra şaya we kirye.

Derheqa cînarên xwe Kurda da bi hizkirin û dilovanî nivîsîne wusa jî nivîskarê Gurcî yê dewra meyî mezin Nodar Dumbazê, helbestvana Gurcîyan Anna Kalandazê û hinekên din.

Li Gurcistanê jî hine helbestvanê Kurdî mezin Şikoyê Hesên, helbestvan Cerdoyê Esed, Ahmedê Mîrazî.

Akademya Gurcistanê beşa rojhilatîyanê jî berê xwe da dîrok, çand û êtnogirafîya gelê Kurd. Xebatên dîrokî yê rojhilatîyanê Gurcî eyan A. Mentêşşavîlî« Pirsên dîroka Kurdê Rojhilatî Nêzîk ji sedsalya 10 an heta ya 20 î » û « Kurd », hesab dibin destanên Kurdzaniya Sovêtê yê here berbiçav.

Di nav pêwendiyên herd mileta yê zanyarê, çandê, kûltûryê da karne hêja kirin e nivîskar Keremê Anqoaî, rojhilatîyan Dr. Prof. Kerîm Amoyêv, Dr. Lamara Paşayêva û gelekên din...

Berî hilweşîna Yekîtiya Sovêtê, di dibistanên bajarê Tibîlîsîyê da, ji bo şagirtê Kurd, heta koma çara dersê ziman û edebiyeta kurdî dihatin dayîn.

Di sala 1978-an da, rêdaksyona Radyo û Têlêvîzyona Gurcistanê da bi rêvabirîya Keremê Anqosî beşa axaftinê zimanê kurdî dest bi karê xwe kir. Nava heftêyî da bi kurmancî bernema 15 deqîqa tê weşandin.

Ji pey salê 60-ra zarokên Kurd, ku dibistanên bajêr yê navîn xilaz dikirin bere-bere îdarên xweddina bilind û navîn da hatine xanê û sal-bisal hesabê wan zêde bûn. Kadirên li ser asta bilind di her wara da pêşda hatin / bijîşk, dersdarên dibistanan, zanên tîxnikayê, hiqûqzan, rojnemevan, bîolog, mihengîz û hivd/. Wusa jî di warê mûzîkayê, şanogerîyê, şaxê hunermedyê ya cûrbicûr da kadirên pîspor pêşda hatin :Dodo Mîrangî yek ji wan kesan bû ku perwerdeya xwe li Konservatorîya Tibîlîsîyê da wergirt û paşê bû---

Di nav wan da hêjayî bîranîne ne Besê Cafarova, Mraz Daûdî, Anton Mîrzoêv, Ando Çildergûşî, LîovaUfî û y.d. Yekem, kesên ku ketin Dibistana Baletê ya Tibîlîsê xwişk û birayên Acamov bûn. Ew naha li Têatra Opêra û Ballêta....dixebitin. Zîna Taloêva, yekem keça kurd bû ku bi serketin zankoya Têatra Gurcistanê qedand û warê şanogeryê da gihîşte destanên bilind.

Ji despêka salên 70 î gelek rewşembîrên me di şaxên zanîyaryê yê cûrbicûr da tîzê zanîyaryê xwekirin, ûnivêrsîtê, zanko û zanîngehê bajêr da bûn dersbêj, doktorên zanyarîyê, dozênt, profesor û hvd. ...

Komên sitiran-reqasê, govendê, folklorê hatin damezrandin, Di salên dawî, ansambla reqesê bi serokatiya SêrgoKlerî komara Gurcistanê da hate naskirin.

Di salên 50 û 60-an de, ciwanên Kurd ketin nav sportê. Ji wan gelek çawa komarê Gurcistanê, wusa jî welatê Sovêtê û dinîyayê da hatin naskirin.. Di nav wan de werzîşvanên hêja, boksor, gulaşgîr, lîstikvanên volleyball-basketbolê, akrobat bûn. Boxer Alpîxan Çoxreşî navê xwe ji bo Yekîtiya Soviyetê bilind kir. Wî gelek caran li derveyî welêt pêşbazîyan dikir.

Li cîhanê tenê Theateranoya Gelê Kurd

Di jîyana Kurde Gurcistanê da, rojên bîranîne yê hêja bûn 13-15ê Adarê sala 1981-a. Ew roj weke cejneke rengîn bi çalakyên kilam-reqasê, dengbêjîya gelêrî, folklorê, êvarîyên edebîyetê derbas bûn. Wan roja, cara yekem, li asta Yekîtiya Sovêtê da, li Gurcistanê Rojên Kultura Kurdî hatin derbazkirin. Gelek mêvan ji Komarên Ermenîstan, Qazakîstan, Azêrbaycan, AsyaNavîn, bajarên merkezî Moskvayê û Lenîngradê tevî wan şaynetîyan bûn.

Gelê Kurd, wek neteweke kevnar, xweyê çandê kevnar û dewlemend e. Edebîyeta wê ji dewranan tê. Helbestvanên wek Ehmedê Xanî, Mela Cizîrî, Feqîyê Teyra û gelekê din karin daynin rex helbestvanê cihanê yê here mezin. Zargotina gelêrî ya Kurdan, çawa di nava folklorê gelên rojhilatîyan navîn û nêzîk, wusa jî di nava gelên cihanê da bawarkî ya here zengîn û pir cûre ye. Pirrengiya bawarîyê jî, xazma çanda bawarîyên wek Ezdaytîyê, ku ji kûraya hezaran salan tî, hewaskarîke mezin didin e wê çandê.

Xisûsiya derbaskirina erf-edet, eyd-erefatan, şîn-şayan, cûrên mûzîka û sazbandiya pîroz, cilberg, xemla civakî û ruhanîyê, pîrozgeh, û gelek tiştên din yê kêm netewên wek Êzdiyan hewcê parastinê ne. Cîkî wusyî amin Mûzêyxana bajarê Tibîlîsîyê ye.

Ev mûzexane ya here kevn e li Kovkazê. Ev îdara cîyê parastina tiştên dîrokî yê kevnar sala 1852 a hatîye damezrandin, bûyê cîyê parastina kevnarîyên gelek netewên, wusa jî kevnarîyên Kurdan. Di nava wan salên dirêj da gelek nimûmên kevnarîyên hêja, yê gelê Kurd vê mûzexanê da hatine parastin.

Di sala 1900 î, sêwiraner û wênesazê cilûbergan yê navdar Maks Tîlk, ji Almanîyayê aliyê Muzexaneyê Kefqasyayê da hat vexwendin, da ku wêneyên cilûbergên neteweyên cûrbicûr di nav wan de yê Kurdan jî bide nîgar kirin.

Ev bi tevahî 12 wene ne, jiwan 9 sûretên lehengê Kurda ne.

Hunera kurdî ya zêr- zîv, xemla jinan (sedsalên XIX-XX) ku Weqfa Hunerê Rojhilatî da hatîbûn parastin anî mûzexanê. Van kevnarîyan him ji bo kevnarîyan û him jî bo motîfên bawarîyên syncretîk tî radigihînin.

Mûzexaneya Neteweyî ya Gurcistanê da gelek kevnarîyên girêdayî jîyana Kurdan ya koçerîyê û nîvkoçerîyê, komkujyên li ser Kurdan, tiştên xisûsiyên bawarîyên kurdewarîyê kevnar didin kîvşê. Çekan,

Di nav materyalên kurdî yê Mûzexanê da cilên jin û mêran, wêneyên dîrokî yê cûrbicûr tî parastin.

Di fonda etnografî ya çekan û cebîlxanan da çek û sîlihêşêr û xwe parastin ên kevnare kurdî gorî herêma ku kurd lê dijîn tî parastin

Bi tomerî ev mûzexaneya cihanê da bûye navendeke pir amin û girîng, li ku kevnarîyên dîroka gelê Kurd bi xemxurî tî parastin.

Beşdarî jiyana giştî bibin

Niha piraniya Kurdan Gurcistanê Êzdî ne, li bajarê Tibîlîsê, hinek jî Rûstavî, Batûmî û Têlavî yê dijîn. Jiyana wani navguncên bira da êdîji 100 salbêtir e. Çawadema Sovêtê, wusa jî ji peyhil weşîne ra Kurd bi rengek çalak beşdarî jîyanagiştaya wêko marê dibin û jialî yê parasti naziman, çand, kûltûra, reng û rûyêxweyînetewî, wusaxisûsiyên bawarîyê da gihîştine encemên berbiçav.

Kurdên Êzdî di navasazî û komelên kêmnetewan, mafê mirovan, gêncan, jinan, yêncivakî, çandî, olî da aktîv in. Di sala 2004-an de, Komela Jina Azad a Gurcistanê Lîli Safarova hate vakirin.. Ji bober firekirina çalakiyên xwe, ji bi lî kurdên êzdî, hindika yêndin jî wergirt li navaxwe. Ji boparastina mafê hindikayan komele di gel Parêşgerê mafê mirovan û şêvra bajarê Tibîlîsî kardike. Ji warê alîkarî û finanse kirnê îdarê û sazû manên cûda, bayloz xanê piştgirîyêdikin. Hinek pirojeji hêla Weq fa Jinêya Gurcistanê ve hatine finanse kirin.

Rêxistina jinan Kurdên êzdî -û "Civata fornsiyatîfa Mafên Jinê", karên cûrbe cûr bo parastina mafên jinan derxînin holê.

DEREQA TÎYATRA GELERÎ YA KURDÎ MESELE

Jî Arşivê Mirazê Uzo Cefarov

Serkarê hûnêrî ye têatrê

Ev, Têatroya Kurdaye gelêrî, ya rex mala kûltûrî ya karkirên bazirganî yê bajarê Tbilîsîyê nêzîkî 10 salî ye. Û em, kolêktîva Têatroyê, timê jibîr tînin pêjdahatina xwe ya ewlin, êvarîya xwe

Tê bêjî ew hemû duh bûn. Koma lîstikvanê me, ya gênc, bi hêza dilxwezîya êntûzîzmê, bi dilovanî gav avît jibo avakirina kûltûra şanogerya netewî. Û awa em mezin bûne, 10 salî ne.

Di nava wê demê da gelek guhertin çê bûn, lê li têatroyê ew bingeh ma, bi kîjanê berbirbûna dilgerm û êntyazma cîwan hat parastin

Ez yek bi yek lîstikvanê komê ji wera nav nakim, hûn dûrvabi wan ra nasin, lê ez dixwezim ese destnîşan bikim, ku temamîya karê me li ser piştê wan e, bi xêra wan tîator heye, dixebite. Sipas jibo wan.

Tiatroya me heye, dxebite saya berbirbûna qenc ya heval û hevkarên meye gurc, bêguman temaşevanê meye dilsoz, ku piştgirîya me dikin, heta têkçûna da, têkçûnê aşkere da jî piştgirîya me bernedan. Em jî, temaşevanên xwe re jî fedekar û dilsoz in.

Li Ermenistan, Qazaxistanê, Asya Navîn, Moskvayê, li derva, gelek hevalên me yê baş hene. Têatroye guhdarya Navendên civakî-kûltûrî yê Moskvayê, Parîsê, Stockoholm, Mêlbournê û London kişand ser xwe. Em gelek balind qîmet dikin ghdarîya hemwelatîyên xwe yê li derveyî welêt dijîn – birêz Fûad Cemîl, Kendall Nezan, Riza Çolpan, Kaya Izol, Ahmed Karamûza û gelekên din.

Ev, ji bo me, firsendeke din e ku spasîya wan hemû kesên bikin yê van hemû salan piştgirîya têatroyê dikin, ji me re dibin alîkar ku em li ser piya bisekinin. Sipasîya me wanra yê bo pêşaroja me bêxem nînin.

Karta karsazîya me:

Têatra Kurdî ya gelêrî

Sala bûyînê - 1980

Cihê jidayikbûnê - Gurcistan, Tbilîsî

Rêvabirê herdem, Derhêner - Mirazê Uzo Cefarov

Ciyê bawarîyê nîne, lê rastî ye, em 10 salî ne. Ew dem di jiyana tîatroyê da geleke yan hindik? Bi hesabê spêktakila yê di nava wan sala da pêk hatin, dibe pir nîne, lê eger em vegezin û ji bîr bînin, me ji çî dest pê kir û çî karibûn bikin, tê standin tîatir jibo her lîstikvanekî bû çî. Tê ber çavan, ku ew sal bûne pareke jiyana lîstikvana n, a xwes. Ew salên karê giran, bi dijiweryan va dagirtî jibo demezirandina tîatroyê bûne salên hewaskar.

Demên şaynetîyan, yûbelêyan, eydan peyvên pesindayîne, şêkirandinê, qîmetkirinê bihîstin, xweşin. Lê me nexwest wê yekê bikin. Eyda me-ew xebata tîatroyê ya rojane, ew karê pîrsehet bû ji pey karê meyî hîmlî ra. Lê bicêribîne van axaftina tîatroyê da bibêje, bi kêmanî hûnê fehm nekin. Ji bo piraniya lîstikvanan, dema xebata wan e li tîatroyê, tîatro wan ra bû parçeyek heyîta wan, ew bi tîatroyê va wusa hatine girêdan û niha dijiwer e bê gotin, wanra çî girînge, çî tîatroyê daye wan, yan çî wan daye tîatroyê. Herd jî girîng in. Lê ya here girîng ewe, ku Tiatroya meye ji aliyê temaşevana qebûlkirî û hizkirî dide wan çî ew hiz dikin.

Dibe, dijiwer bê bawarkirin /înakirin/, di nava wan hemû sala da, heta tîatiro kamil bû, gîhîşt, demê xwe yê esil îspat kir bi spêktakila me temaşevan jî hazir kirin, perwerde û zêde bûn.

Dema 30 Nîsanê, sala 1980 î, cara ewlin perdê dika tîatroya me vebûn, di zala tije temaşevan da dengê axaftina bi zimanê dê hate bihîstin, dijiwer bê gotin, kê wan deqan zêde heyecan bûn lîstikvanê pişt perdê, yan ew yê zalê da rûniştibûn.

Di roja lîstika sipêktakila ewlin (pirêmerî) û her êvar, dema spêktakila pîesa diramatûrgê hê

wê demê gênc Eskeê Boyîk «Sinco qîza xwe dide mêr » dihate lîstin, zala tîatroyê bi temaşevanan dagirtî bû.

Ew sipêktakila ewlin bû li Gurcistanê bi zimanê Kurdî dihate lîstin, bûyareke girîng bû emrê çanda me da. Sipêktatîlê temaşevan diber berbi koka wan-çanda kal-bavan, pşîyan.

Lîstika me bi serfirazî û serkeftin derbas bû û heta roja heyîtiya tîyatroyê domand .

Her tişt temaşevanan xweş hat: him pisporî û bi serkeftin lîstika lîstikvanan, aktûalbûna mijarê (nenihêri gelek tişt di salên dawî di jiyana Kurdên Gurcistanê da hatibû guhertin), hûmora gundîyêye xweş, germayî bi kîjanan lîstikvan bi dilqê xwe ra ruhdar dibûn.

Berbirbûna temaşevanan ya erênî himder lîstika lîstikvana carekê va hate texmînkirin, nenihêrî hê di nav asambila lîstikvanan da dijiwerîyên (kêmasî) aşkere hebûn, dêkorasiya kesîb bû. Lê koma lîstikvanan, bi hêza xwe bawer bû, bawer dikir ku tîatra wan wê bijî û pêşda here. Ji bo wê jî em girîngiyê wusa mezin didine xût spektatîla xwe ya ewlin, ji bo ew bona temaşevanan bû dîharîke mezin.

Di dewîya salên 70-î, sedsala borî da li Tbilîsî, gelek hewildan hatin kirin jibo demezirandina komên Tiatroya Kurdî, lê serkeftin nebû. Hewl dan tîatroya zaroka demezirînin, nenihêrî di wî warî da daxweza gêncan mezin bû, lê ji bilî avakirina asambila kilam -reqasê tişt neçû sêrî.

Ji ber vê yekê jî, dema li kolanê bajêr da afîşê teglîfkirina temaşevanan bo sipêktakîlê hatine xanê, gelek fikirîn, ku vê carê jî wê rê bidne reqasvan û mûzîkavanan.

Û wusan sipêktekila ewlin hate lîstin lê girûpa lîstikvanan ya demezirandî (avakirî) hê tune bû.

Di destpêkê de, demaku me elametî da bobijartina lîstikvanan û dest bi lêgerîna mirovên jêhatî yê bi şureta xwezayî kir, gelek kes hatin bal me. Lê zûtirê gelek pîrsgirêk derketin ber me: pîr kes di zimên da qels bûn, baş ne diaxivin, yê din, bi rastî texmîn nedikin ka tîatrê da çî ji wan tê hêvîkirin. Di demadamezrandina koma lîstikvanan (nuha nêzîkê 20 kesî têda kar dikin), ji ber sedemên cihêreng, kom bawarkî çend cara bi tomerî hate guhertin û nûkirin.

Gelekan bi hindikayî jî rîtima xebatê teyax nekirin, hebûn jî yê wusa kun izanbûn bo çî hatin e.

Tevî van hemûyan, heman demê da, em rûbirû li ber pîrsgirêkeke din jî sekinîn, ku pîrsgireka hemû Tiatroyê Rojhilatê ye, kêmasîya lîstikvanê rolê /dilqê / jinan. Hinek keç ji nerazbûna xizm, dê-bavên xwe neçar bûn ji tîatirê herin.

Dem derbas bu, me gav bi gav, astengiyê din jî hel kirin. Sala 1980 î me lîstika spêktakilan dudan « Cîran », pîesa Gêorgî Xûgayêv derxist ser dikayê..

Serketina /açixîya/ lîstika spêktakila ewlin ji hêla lîstika « Xecê û Siyabend » va hate dubarebûn, bingeha kîjanê motîfaên zargotina kurdî bû (avtorê derxistina sipêktakîlê li ser dikayê Hayk Bêylaryan, werger Tosinê Reşîd).

Bê guman, di lîstikê da kêmasî hebûn, gelek cû meyê bixwesta bi şewekî din bûna, lê di rêya avakirina tîatroyê da, ew gaveke pêşdaçûyîne ya mezine berbiçav bû.

Qedera sipêktakîlên me cûda bûn: yek, piştî çend mehên jiyane, ji dikê derdket û cî dida yeke bêtir aktûel, yê din – hîn jî zindî ne.

Ji sala 1981 hetanîniha, spêktakila meye « Xasî » kuli ser bingeha pîesa M.Şamxalov tê lîstin bêhempe bi serkeftin û serfirazî didomîne.

Sura papulerbûna vespêktakîlê ewe, ku komêdiyake civakî, ya rojane ye, mijar aktûel e, pîrsgirêkên têda nêzîkî hest û ruhê temaşevanan ne. Temaşevan, gelek bûyarê sipêktakîlê da, ku lîstikvan bi serkeftin dilîzin, nêzîkî jiyana xwe ya rojane dibînin.

Dema me lîstikvanên bona rolên (dilqên) sereke (pêşeng) dibijartin, dîsa bo lîstikvanên rola jinan pîrsgirêk rû didan. Ji bo pêkanîna rola bûkê me daxwez ji lîstikvanê gênc Şalîkoyê Miraz kir. Cêribandin, koma lîstikvanan xweş hat, ew jibo wê rolê hate pejiwandin. Her tişt baş derbaz bû, bi guherîne wê rolê, lîstika spêktakîlê ser ket.

Iosêlanî, « 20 deqîqe li gel melekê » Horîyê?? A. Bampîloba, « SêhetanîŞeş » ?A.Çxaîdzê, « Zavayêxerîb » A. Papayan , « Dara araçê » I. Vîzbor, « Mala min - ne malateye » J. Ananyan...*** Paşêhatin: Sipêktakîlên « Hêerebewalnegeryaye » ?ya O.

Spêktakîl hebûn, rol hebûn, fikir û şirovên serkeftî û kêr serkeftî, qîmetkirin û ramanan dihatin guhestin, lê di tîatroyê da, her gav, armanca me ya bingehîn nedihat jibîrkirin – parastina taybetmendîên

netewî û ruhê gelê xwe. Her dem, di bîra me da bû, ku em tîatroya Kurdî ne li Gurcistanê, lê ne hema koma lîstikvana ku bi zimanê kurdî dilîze.

Gelek lîstikvan, yên ku, wan salan da, karê tîatroyê betal nekirin, hatine cem me, bawarkî zimanê xwe yê dê nizanbûn. Vira ew fêr bûn, û hema wan bi evîna ax, kok û çanda xwe tîatir xemilandin.

Em bi hêvî ne, ku temaşevanên me, di nava salên heyîtiya tîatroyê da, ev yek tê derxistin.

Di van demên dawî, li ser germbûna hişmendîya neteweyî, zêde nîqaş di wî warî da têne kirin. Em bi hêvî ne, ku temaşevanên têne sipêktakîlê me, ew jî bi heman hizrê ne. Lê em benda sipêktekîla xwe ne, em demeke dirêj berbi wê çûn. Û awa firsendek wusa ji me ra hate aşkere kirin: pîêsa «Qîrînaçiya» ya nivîskarê gêncî jî Yêrêvanê Ezîzê Gerdencerî (cem me ew hate lîstin bi navê «... û çîya dinalin»). Pîêsa hema ji xwendina ewlin va gişka xweş hat. Ew yek ji rûpelên here diramatîk ji jiyana Kurda bû, koçberî, penaberîya wan ji Tirkiyê berbi Pişkovkasê. Bûyar diqewimîn ji hevtemûlnekirna gele dîrokî, bi qezîya komkujî kokbirîyaye fizîkî. Merkeza naveroka pîêse tiragêdîya figûra serokê hinek qebîlên kurdan Cangîr axa bû, kû koçberî pişkovkasê bûbûn. Sipêktekil bi hêsanî nehat stendin, karê li ser lîstikê nêzkaya salekê domand, pir tişt wê navberê /pêvajoyê/ da hatine guherîn. Me hewl dida, guhdarîya mezin bidin xebata li ser têkistê, xwestin ew bû, ku her peyv bi zelalî bigihîje temaşevanan. Sipêktakîl hat avakirin li ser dâloga gur, navbera karaktêrên pîêse yên sereke Cangîr axa, Rostem, gundîkî kurdî sade û Şêx, Şêx-wek nûnerê deshiletarîya ruhanî. Hate cêrbandin, ku ji wan her yek karibe rastîya xwe bêje, îsbat bike.

Ji dervayî pirsgirêkê, gelo bi dîrokî tê heqkirin ku bûyarên qetandina kurdên Pişkovkasê ji gelê wan, yekem car, ew jî van salên dewî bi rengê vekirî tê axaftin.

Ew pirsgirêka êzdîtî ye, ku şexsyeta Cangîr axa û gelekê din jî dikevin navê.

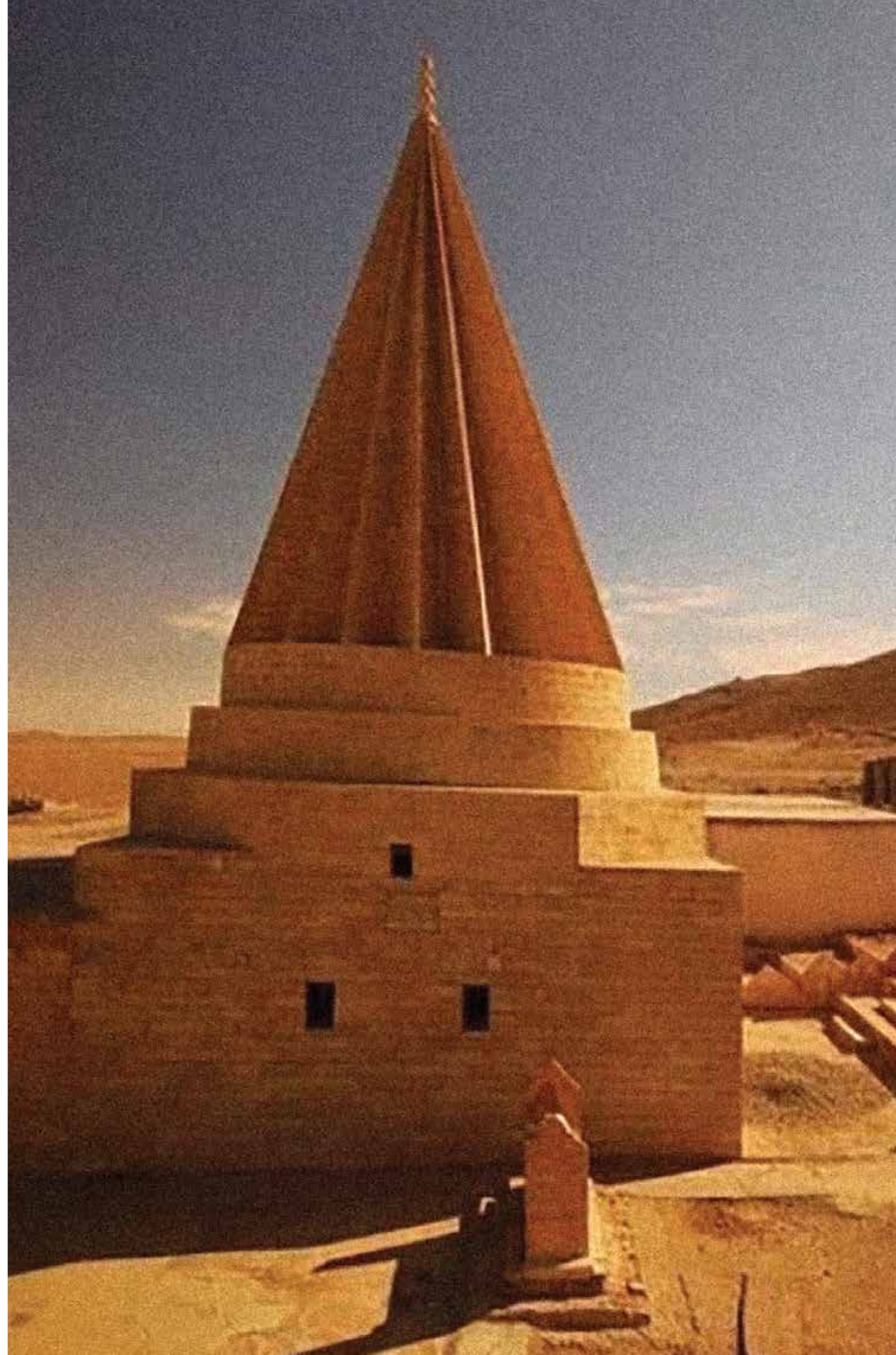
Lîstik ji hêla temaşevanan va hat fehimkirin û pejirandin : em hêvî dikin, ku bo wê, jîyaneke dirêj wê hebe. Lê tîator dîsa di nava lêgerînê da ye, dîsa amade dibe temaşevanê xwe ra bikeve dîalogê, béguman dîsa benda pîêsa xwe ye.

Tê texmînkirin, tîatirê pîêsa wusa dît, vê carê jî ew dîsa ji qelema Ezîzê Gerdencerî, bi navê «Dim-Dim» e ...

Natêla Abasî, sala 1990.
Werger Eskerê Boyîk

Ji bîranînên yek ji damezrînera şanoyê, Zinaida Taloeva.

“Di sala 1978-an de, kesayetiyek navdar ê Kurd, birêz Kerim Ankosi, hat ba min û daxwaza xwe ya vekirina Theateranoya Gel a Kurd anî ziman. Ji ber ku min Enstîtuya theateranoyê ya Shota Rustaveli qedand pêşkêşî min hat ku ez pêşengiya vê şanoyê bikim. Ez yekem jina Kurd im ku li Gurcistanê xwendina şanoyê ya bilindtir dibîne. Me repertuar hilbijart û ciwanhezên şanoyê civand. Me bi coşek mezin dest bi provayan kir. Lîstika yekem - “Snjo keçek dizewice” - di civaka kurd de serkeftinek mezin bû. Di vê lîstikê de, min sawek bikar anî ku derê bûk jî hêla kurê lîstikvanek jêhatî yê ciwan ve tê lîstin. Hemû pêşandan bi aramî derbas bûn. Di şanoya me de ji pişeyên cûda gelek ciwanên jêhatî xebitîn. Hunermendek meyê jêhatî Lova “Fir” hebû. Hevdem digel Theateranoya Neteweyî ya Kurdî, ez li ribanoya Drama Rûsî ya Griboedov wekî alîkar derhêner û derhênerê radyoya Kurdî xebitîm. Ji bo min, balkêş şanoya “Snjo Keçek Dike” bû jî ber ku ew performansa min a yekem bû. Ez wan salan pir bi germî bibîr tînim. Piştî wê ez vegeyîyam pişeya xweya sereke - muzîk. Min di Orkestraya Pop a Dewletê ya Gurcistanê “Rero” de xebata xwe domand.

Fragments from history

Kurds are considered to be one of the oldest nations in the world. They represent the ancient inhabitants of the Middle East, which historically used to live in the mountainous areas of north Mesopotamia, Iraq, Syria and adjacent regions in Turkey at present.

Turkish Ethnogenesis was formed by the participation of old Midian and Iranian tribes. Kurdish language belongs to western families of Iranian languages and two main dialects are distinguished: Kurmanji (north-western) and Sorani (south-eastern). They are mostly Sunni Muslims and just a small part of them are Shiites, Yezidis, Ali-Allahs, etc.

Starting from the 7th century, Major part of Kurds become Muslims. This fact has aggravated religious and ethnic aspects, which has resulted in Muslim Kurds confronting with followers of traditional religion – Yezidism, on the basis of religion. The term "Yezid" became the symbol of sub ethnos in a big Kurdish ethnic group as a result of historic processes.

In 1514 Kurdistan was splitted by Iran and Turkey and after the First World War (1914–1918) it was divided into four states (Turkey, Iran, Iraq and Syria). The Kurdish people found themselves in a position of oppressed minority as a result of this fact.

Nowadays, Kurds live in Iran, Turkey, Syria, Iraq (this territory is called as Kurdistan by Kurds), Lebanon, Afghanistan and former Soviet Union republics (Armenia, Azerbaijan, Georgia, Kazakhstan, Turkmenistan). Kurdistan is presented as an ethnographic and geographic notion in the literature. The territory, where Kurds are densely populated and reunited by the identical Kurdish ethnoculture is referred to as Kurdistan.

Nowadays, only small part of Kurds are the followers of Yezidism. Their number is under million in the whole world.

Kurds, during their long history were actively involved in the political life of Front Asia and has written down glorious pages in their dramatic history. Kurdish nation has born lots of famous statesmen, religious and public figures. Among them was the founder of Ayyubid dynasty, Kurd by origin, Sultan of Egypt and Syria, Salah ad-Din (Saladin) (XII century), which was very successful in fighting against crusaders. Kurds played significant role during his governance in the Muslim world.

The famous public figure, Kerim Khan Zendi, Persian King during 1760–1779 was also Kurdish by origin.

In accordance with the historic and literary data Kurds can already be traced in Transcaucasia from the VIIIth century. It is also worth mentioning, that the representatives of Kurdish dynasty by origin – Shaddadids, have ruled main centers of Armenia – regions of Dvin and Ganja during 951–1176. The dynasty was founded by Kurdish nobleman Muhammad bin Shaddad. During approximately the same years in 951–1176 dynasty of Ravaddids has ruled on the territory of Azerbaijan.

Firstly, Kurdistan was divided between Persia and Ottoman Turkey in 1514 after Chaldirani battle, but after the First World War (1914–1918) it turned out to be split among the above mentioned four countries. In the second half of the XIX century part Kurds were subordinated to Russia.

History overview of Kurdish – Georgian relations

Kurdish-Georgian relationship dates back to early middle ages and becomes stronger during further periods of hundreds of years. Kurds leave in Georgia from the twelfth century. It is worth mentioning, that Mkhargrdzeli family name of Kurdish origin has been acting at the Royal palace in feudal Georgia, where their representatives occupied senior public positions and used to lead the biggest part of Armenia in XII–XIII centuries on behalf of Georgia. Brothers Zakaria and Ivane Mkhargrdzeli were Commanders-in-Chief of Army in the period of King Tamar. They were responsible for military issue and made significant contribution in strengthening the power of our country. Close connections with the Ardalani (Erdelan) Emirates is reflected in Georgian and Eastern historic sources. Ardelani was led by Muslim Georgians: Teymur Khan Ajarlu (XVII century), Muhammad Khan Gorji (XVIII century), Muhammad Reza Beg Gorji (XVIII century) and Khosrow Khan Gorji (XIX century).

Some Kurdish tribes, in particular in the region of Meskheta, appeared from the XVI century. Kurdish population has settled in the vicinity of Kveli fortress at the beginning of the XIX century.

Georgian-Kurdish relationship became more active from the end of the 18th century, when Yezidis expressed willingness to be under the patronage of the State of Georgia. It is proved by the three documents. A letter of Assyrian bishop Ishaya (Isaiah) to the King Erekle, the letter of the leader of Yezidis, Chohan Agha to the King Erekle and the letter of the bishop Ishaya to the King Erekle. These letters clearly express willingness of Yezidis to join anti-Ottoman coalition, which was created by the King Erekle. It can be clearly read from the comment written across the letter of Chohan Agha by the king Erekle: "Chohan Agha, Yezid by surname, is not Christian, but he is not muslim as well. He mainly supports Christians and is the opposer of Muslims. He also wants to join us, because they are significantly oppressed by Muslims. This deed has been approved on 26th of September in 1770. Irakli".

Approximately 3000 Kurds lived in Tbilisi province (Guberniya), which included districts of Akhalkalaki, Akhaltsikhe and Borzhali in the second half of the 80s of the XIX century. They were sheep-farming, sold cattle, wool, butter, cheese, and produced broad cloth from wool, carpets, rugs, felt, and saddlebags. The Kurds living in Nakalakevi and Tsunda followed the habit of living and farming.

Above mentioned Kurds were muslims.

Apart from the Tbilisi Guberniya, Muslim Kurds also lived in Adjara region, which belonged to the Guberniya of Kutaisi.

Part of Kurds in Adjara used to speak Zaza. Kurdish Zazas lived not only in Georgia, but also throughout the whole tsarist Russia. They lived on 2km distance from Batumi in 1939, in the village, that was called "the Kurdish village Zaza" and there were 25 households there.

On the historic territory of Kurdistan social structure of Kurds was the following: the largest unit was a tribe. Each tribe included bars (partonomic), each bar was represented by "Mala Mazins" (big families) and smaller families. "Mala Mazini" included from 30 to 70 and sometimes even more members and their relationship was regulated by Kurdish adat law.

Kurdish religion centers were and are located in Sinjari mountainous region, on the north of Mosul (Iraq Kurdistan). Sinjari Kurd Yezidis in past had independent municipality lead by laics and clerics. Nowadays, the major Yezid religious centre is Ain Sifni, where the temple is located and St. Sheikh Adi (Lalish) is buried. Yezidis also

venerate the graves of st. Sheikh Sham Basri and Sheikh Muhammad.

Yezidis have experienced the heaviest jeopardy during the First World War. Kurdistan became the Arena of combat action of Turkish, Russian and English troops. A bloody battle was going on during the four years on the territory of Kurdistan, that has resulted in numerous victims and unreimbursable material damage to the survived population. Each party was trying to use Kurds and people of east Turkey, west Iran and Iraq for their own purposes, were confronting and/or setting them against their own enemy, or each other. This caused anarchy and brought lots of trouble to the population.

Mass immigration of Kurdish-Yezidis to the territory of Georgia took place in 1915–1917. Their big majority started to migrate in 1917, when Kurds who followed Yezid religion were persecuted by Ottoman Empire. Yezidis has settled mostly in old districts of Tbilisi.

The majority of modern Kurdish Yezidis were admitted by the government of Independent Georgia in 1918, after the First World War, due to the persecution of the Turkish government and a part of the Muslim Kurds on their religious-political grounds.

After the revolution in 1917, on the 3rd of March of 1918, all territories in Asia Minor acquired before and during the war by Russia were transferred to Turkey on the basis of the treaty of Brest-Litovsk. Now Turkey started getting even against those who supported Russia. The Yezid regiment lead by Jangir-Agha was protecting Yezidis and resisted Turkish army with armament. Muslim Kurds also did not regard them with favour. Lots of Yezidis died from epidemics. Those who survived lost all of their property.

The life of Kurdish in Yezidis Georgian

Major part of Yezid refugees found shelter in Georgia. They appeared in Tbilisi at the end of 1918. Their majority has settled here. Just a small part of them went to live to Kakheti, close to Telavi. Some of them moved to Tianeti and Alvani. Most of the Tianeti and Alvani Kurds has assimilated.

The following tribes and bars have settled in Georgia: Rashi, Choghrashi, Mamrashi, Mandeki, Mandasori, Korkiti, Baravi, Balakari, Khani, Ankosi, Mosaki, Kashakhi, Bainduri, Korbalakhi, Pivazi, Sipki, Boti, Gasani, Rojeki.

Representatives of Mandeki and Bavari bars settled on the territory of Zaabriken (former K. Marks) square and so called former "Pesks" (riverside), representatives of bari Rashi – Rustaveli and Marjanishvili square adjoining streets, Choghrashi – Ninoshvili and adjoining streets, Balakari and Mosaki – in Sololaki, Korkiti – Griboedov and former Papanini streets, Banduri and Kashakhi – in "Kharpukhi".

The names of streets in accordance with the names of tribes and bars they had in their historic motherland has appeared in the spoken language of Yezidis and Kurds in Tbilisi because of this type of settlement.

Kurds in Adjara lead semi-nomadic lives. Up to two hundred households used to live between the black pond and Sarichairi mountains, close to Shavshettsamu. Milk products they were producing were in great demand. Beautiful outstanding Kurdish women were having free lifestyle. They were knitting carpets and broad cloth.

Kurds living in the villages had two types of houses: winter – mud-huts, or cupola, semimud-huts and summer – shelter tents. Kurdish tents were divided into two: They lived in one part and produced cheese and butter in the second one. Cattle was kept separately. In winter Kurds went to valley and lived in Kakhberi.

Kurdish-Yezidis used to settle in Tbilisi like they used to live in their country, i.e. countryman tried to settle together, furthermore, representatives of one bar (Patronymic union) settled in the same streets. Representatives of religious groups who used to serve laics mostly also settled nearby.

Kurdish Yezidis who settled in Georgia were divided into laics and clerics. Clericals were divided to Kheikhs and Phirs. It was banned to get married between religious groups. This rule is still in force.

Major part of the Kurdish Yezidis were peasants, but after migrating to Georgia, they became city residents. Lots of Yezid traditions, fasting and festive occasions were lost even before migrating to Transcaucasia, though they remembered and followed principal ones.

population. The principal occasion for Kurds in "Rojie Ezidi", which is dedicated to God. They are fasting for three days before starting celebration ceremony. On the fourth day, which is the Thursday, or Friday of the first week of December "Aida Yezid" is celebrated. Main component of this celebration is to lay the food portion for the deceased. This ceremony is necessarily implemented on each celebration by Yezidis.

"Roje Khidirbani Khidrili" is the three day fasting in honour of desire fulfillers. The occasion has got their name and is celebrated on the first Thursday in February.

"Klochi" is arranged on the first Wednesday in March in accordance with the Eastern Calendar. Each family bakes cakes and puts either coin, or bead. Early in the morning on the next day, all family members gather around the cake, head of the family refers to God and cuts the cake. The cake is cut first in the middle by knife - this is called "Khata Joti", or "plough trace". Afterwards, one half is divided into parts, it is intended for saints and angels. They are the following: 1) Aft Mere Divane - Seven Angels. 2) Khodane Male - family guardian angel, 3) Mame Shvan - guardian of small breed cattle, 4) Gavane Zarzan - guarding of raise cattle, 5) Khatuna Parkha - guardian of women and children, 6) Shamsi - radiant angel. Second part is cut in accordance with the number of male family members and the mistress. Those who get the coin, or bead, he/she will be blessed by God. This occasion is celebrated only by Georgian, Armenian and Russian Yezidis.

Yezidis in Transcaucasia and Russia also celebrate "Roje Mazala" unlike other Yezidis, which is the Remembrance Day of deceased. It is usually celebrated on Thursday of the first week in June in accordance with the Eastern calendar and coincides with the summer fruit ripening. Yezidis visit the graves of close relatives on that day. Yezidis from Transcaucasia who moved to live to Russia and foreign countries try to return on that day and visit relatives graves.

In the recent years Kurdish-Yezidis who live in Georgia try to revive forgotten religious occasions. For example, Kurds who lived in Georgia and Armenia has celebrated religious holiday - Gharshama Sori" (Red Wednesday). Yezidis believe, that by April land plots should be ploughed and ready for sowing. Young people go to the fields, collect April red flowers and hang them by bunches over the entrance doors. All houses are nicely decorated in the morning and the mistress brings to the table eggs coloured in red, yellow and green, which is the symbol of life and diversity of the universe. On the same day peasants go to the fields and scatter different colour eggshells to receive abundant harvest.

After the formation of Soviet Union, local governments of Georgia and Armenia took measures to eliminate non-literacy.

Aspects of education and culture

By forming Nonliteracy Elimination Committees in Georgia, Mushfaki boarding school and teachers training courses, the education and cultural network has been created: club was established in Tbilisi and in the plays were performed on the scenes to censure past outdated, bad habits like: blood taking tradition, marriage of 13-14 years old girls by taking Urvad (often juvenile girls were married to the whitebeard men and girls were banned to study at schools). There was a folk dance and song ensemble and a reading room in the club. Sharoe Bro from Tbilisi became famous in the whole Transcaucasia as a remarkable musician and singer and an author of lots of songs. His songs are still popular not only in Transcaucasia and Russia, but also in Kurdistan and western Georgia. Two secondary schools were opened in Tbilisi in 1936 and one seven-year school. The director and teachers were mostly staffed by ethnic Kurds.

In Tbilisi, on the Plekhanov Avenue (David Agmashenebeli Avenue at present), group of Kurdish women were gathered in the summer kindergarten of the officer's house of Transcaucasia military district, that were taught tailoring. Kurdish kindergarten was opened in the corner of Turgenyev Street.

In the beginning of the fifties Kurdish cultural centers revived. In the pupils and pioneers center Kurdish language learning and folk literature collection circle was established. It was supervised by the member of Pen Club of Georgia, cavalier of "medal of honors" Azize Isko Sloev.

In 1961 "Kurdish sector" has been established at the secondary school No70. Children used to study literacy in their native language from the second to the fourth form. This sector continued to exist for 16 years. Initiator and the supervisor was the honored teacher in Georgia and the member of the Pen Club of Georgia, Baghchoe Isko Sloev. "People's Universities" has been functioning at the district councils of the city which implemented ideological and educational activities.

Folk dance groups have been founded and later song and dance ensemble was established. Dance ensemble was led by Zakoe Kleri for last several years.

Kurdish writers group has been established at the Pen Club of Georgia. Works of Kurdish writers were published in native language as well as Georgian, Russian, Armenian and Azerbaijani languages. Most famous among the translators from Kurdish to Russian language was Glan Onanian. Group of Kurdish writers was supervised by Baghchoe Isko.

At the beginning of the seventies Kurds received flats in Tbilisi and left basements.

Majority of Kurds nowadays live in Tbilisi, as well as Rustavi, Batumi and Telavi.

In the 50s-60s Kurd young people massively got involved in sports. Many of them have succeeded. There were excellent wrestlers, boxers, volleyball and basketball players, acrobats, gymnasts among them. The boxer Alikhan Chokherashim became famous in Soviet Union. He used to participate in the tournaments abroad.

More than twenty Kurd students were studying at the higher education institutions in Tbilisi and Batumi in 1975. Their number exceeded hundred in several years. Kurdish lawyers, teachers, doctors, engineers, architects, artists, actors and musicians were trained. One of the first who has been educated at the Tbilisi Conservatoire was Dodo Mirangi. None of the parts of Soviet Union, where Kurds used to live had so many painters like in Georgia. Most famous among them were Base Japarova, Mraz Daudi, Anton Mirzoev, Lyova Utei, etc. One of the first who went to Tbilisi Ballet School were sister and brother Ajamovs. Later they were dancing at the Opera and Ballet Theatre

of St. Petersburg. Zina Taloeva was the first Kurd, who opened the door of the Institute of Drama Theatre of Georgia.

Before the Soviet Union was dissolved, Kurdish language was taught from the second to the fourth form at the schools of Tbilisi districts populated by Kurds.

The editorial office of the Kurdish Radio and Television of Georgia Sakteleradio has been established in 1978, with three members. The program prepared by them was aired once a week for fifteen minutes. Kurdish radio was supervised by Kerim Ankosi.

The establishment of a Kurdish theater has become a big event in the life of the Kurdish population of Georgia (opened in 1979 with the ceremony), which existed for twenty years. It became famous beyond the borders of Georgia. Zina Taloeva and Liova Utei have been participating in establishing the theatre. The repertoire of the theater included more than fifteen plays in accordance with the translated pieces of Georgian, Armenian, Osetian and Russian authors. But the most impressive was the first play performed according to the piece of the Kurdish playwright - A. Boiki - "Snjo marries his daughter". This performance has enjoyed continuous success among audience throughout the whole existence period of the theater. Theatre has actively participated in the developments related to the 9th of April in 1989, in particular, special performance has been dedicated to the tragedy, which was attended by lots of Georgians.

Days of Kurdish Culture has been celebrated for the first time in the Soviet Union from the 13th to the 15th of March in 1981. Lots of guests arrived from Armenia, Kazakhstan, Azerbaijan, Central Asia, Moscow and Leningrad.

Lots of Kurdish scholars defended their scientific degrees in Georgia during the Soviet period.

Over the centuries, Kurds have created their own national culture and original written literature. The oldest Kurdish literary monuments are more than thousand years old. Fragments of a poem by an unknown author have been found in Sulaymaniyah, written on a piece of leather and dating to the 7th century. The Kurdish poet Ali Harir used to live and work in the XI century. He is followed by the whole generation of poets. The most outstanding among them was Mala Jizri (XII century), Pakih Teiran, Mela Ahmed Bati (XV century) and lastly Ahmed Khan (XVII century) who was the author of the excellent poem "Mami and Zini". Protagonists of the poem Mami and Zini became the symbols of pure and tragic love.

Due to the diversity of genres and themes, Kurdish folklore occupies one of the first places in the folklore of the Near and Middle Eastern peoples. The mourning songs and sayings of the Kurds are full of great sorrow, which reflect the suffering of the Kurds they went through for centuries. Deep folk wisdom is reflected through Kurdish proverbs and sayings. Kurdish folk singers - Retellers - "Dangbejs" are greatly respected and loved by people.

The ethnocultural of the Kurdish people is multilateral and diverse, due to constant relationship with various ethnic groups, but in this culture the unified Kurdish national symbols have always dominated and reflected distinctive and original features.

It was not difficult for the supervisors of the Caucasus Museum, founded in 1852, to notice these features, which at the first stage of the museum's activities set the priority of collecting material cultural treasures of the peoples living in the Caucasus and keeping them within the museum. It was a process that lasted for a century and ended with very significant results, among which the Kurdish exhibits took their rightful place.

In 1900, Max Tilk, a prominent German costume designer and painter, was invited to

the Caucasus Museum to paint portraits of people dressed in national costumes of various nationalities, including Kurds. These are representatives of Kurds dressed in national costumes, both the upper class and the common people, whose attire is distinguished by a highly cheerful color gamut. These are a total of 12 paintings, nine of which are in portrait genre.

Besides, it is worth mentioning, that among the Kurdish materials there are men's and women's belts preserved in the costume fund.

Kurdish works of art include women jewelry and amulets preserved in the Eastern Workpiece Fund, which have been in the museum since the XIX-XX centuries. These items represent not only Kurdish jewelry, but also characteristic motifs for syncretic beliefs.

The Middle East was once the cultural cradle of mankind. Here, within the nomadic tribes, who were mainly engaged in cattle-breeding, the foundation was laid for the production of all kinds of carpet-felt items, among those people were the Kurds, who created unique original patterns of carpet products.

Most of the Kurdish carpets and rugs currently placed in the Georgian National Museum are mostly woven by Kurds living in Armenia, Turkey and Iranian Kurdistan. The weaving of Kurdish carpets and rugs is characterized by peculiarities (especially the products of Iranian Kurdistan), which is expressed in the fact that they make a knot on the knitted pair of yarn with a one-knot output (senne), which contributes to the strength and elasticity of the fabric.

Kurdish carpets are characterized by elongated forms, which were dictated by the specifics of the nomadic dwelling, tents. The most famous of them are the "band" type woven carpets, which consist of several patterns. These carpets were mainly used to lay the floor at the end of the tent. The Kurds who moved to the farming lives also weaved small carpets along with large runner carpets.

One of the hallmarks of Kurdish carpets preserved in the museum is the fact that the weaving material - thread is mainly obtained with natural dyes, which gives special value to carpet products in general. In addition to carpets, the fund preserves important specimens of Kurdish rugs (Kilim).

Some of the Georgian Kurds who migrated from Turkey lead semi-nomadic life in lower and upper Kartli region. Although this is not a large area, they did not move to a completely residential life, as tents remained their main habitat. The tent of this part of the Kurds and its details are preserved in the museum. Especially noteworthy is the tent arch-dome, which is decorated with different colors of fabrics, in application style. The tent also consists of wooden poles, thick felt for warmth, woolen pieces for sticking up internally and various rugs. This sample of the Kurdish tent is one of the best exhibits of nomadic people dwelling.

Although Kurdistan is divided by four states, this people have managed to maintain their national identity, with a large contribution of Kurdish martial weapons.

Though, a large part of the Kurds lived a nomadic life, the art of making weapons well developed and wearing weapons became a necessary habit not only in the battle, but also in times of peace.

The fund of weapons and ammunition at the Ethnography Department preserves Kurdish martial arts, which are displayed according to the regions where the Kurds were densely populated.

Participation Public life

Kurd-Yezidis were actively involved in public life in Georgia. The role of the non-governmental sector is also important. We will single out the organization of women of the Kurdish-Yezidi community – the "Community Initiative for Women's Rights", which operates in various fields. Initially, in 2004, the Independent Kurdish Women's League of Georgia was established, which, in addition to expanding its activities, began to work with other minority representatives. This is a member organization of the Council for Working with the National Minorities at the Public Defender's office and the Council of Minorities at the Tbilisi Municipality. It has the support of various donor organizations, embassies and funds. Projects funded by the "Women's Fund in Georgia" have helped to strengthen the organization, and supported work on women's rights and gender issues. This was the first grant funding to start working on women's issues. It is important, that the project on reproductive health and women's rights was implemented with Yezidi and gypsy women. The organization was actively supported by the Canadian and Swedish embassies. These projects have had a positive impact from the point of view of working with women and youth, both in Tbilisi and in Kurdish-populated regions. The main focus was made on issues of rights, gender, domestic violence, knowledge of their own rights and integration. With the support of the Fund "Open Society Georgia", the project "Problems of Bullying in a Diverse School Environment" was successfully implemented. A study was conducted as part of the project. The results and recommendations were submitted to the Ministry of Education, Science, Culture and Sports of Georgia. The full support of the "Open Society Fund" in the project "Women of My Community" is noteworthy. When the massacre of Yezidis living in Iraqi Kurdistan by terrorists began, number of families came to Tbilisi. They were supported by the Yezidi Community of Georgia, with the help of "Women Fund Georgia" and Fund "Open Society – Georgia", and the "Community Initiative for Women's Rights" led by Ms. Lili Safarova, chairwoman of the organization. Lili Safarova is one of the founders of the Yezidi House of Georgia. The Open Society Georgia Foundation project was designed to show the problems seen by women through photographs. The photographer from Iraq, with the direct help of our women, reflected the problems of Iraqi, gypsy and Georgian Yezidi women. The album was published using images from the exhibition. The Ministry of Science, Education, Culture and Sports of Georgia also funded several projects, which helped to preserve and promote Yezidi identity, culture, art, etc. With the support of the Ministry, several exhibitions of Georgian Kurdish artists were organized in Tbilisi, Telavi and Batumi. An album of works by Georgian Kurdish artists has been published. The personal exhibition of the first Kurdish female artist – Basse Japarova was organized and an album was released. The Kurdish Folklore Ensemble was established in 2013 with the funding of the Ministry of Culture and Sports of Georgia, with the support of Mr. Tamaz Avdalian, a representative of the Kurdish-Yezidi community and a member of the 8th convocation of the Georgian Parliament. Kurdish national costumes were created within the framework of the project, technical equipment was purchased. The ensemble has become the award-winner of many festivals.

With the support of the Tbilisi City Hall Culture, Education, Sports and Youth Affairs Civil Services, a monographic collection "Tbilisi Yezidis, figures of culture and science" was published, where information about Georgian Kurdish-Yezidi poets, prose writers, public figures, scientists, artists, musical circles and theater is presented. The project was led by Ms. Natela Titali – Chairwoman of the Kurdish-Georgian Socio-Cultural Platform. As part of the Tolerance, Public Awareness and Integration Support Program (PITA), funded by the United Nations, with the financial support of

the United States Agency for International Development (USAID), the album "Successful Kurdish Yezidi Women from Georgia" was published. The album presents 10 women of different specialties and their path to success. For years, the Caucasian House has been a space for gatherings, events and exhibitions of the Kurdish-Yezidi community. The format of active cooperation was formed with the support of the Tbilisi State Academy of Arts, as well as the Rector, Professor Gia Gugushvili, the Center of Arts "Foliant", with the active participation of the Director, Shota Rustaveli Prize Laureate, artist Katie Matabeli, the Georgian Academy of Culture, and other state and non-governmental organizations. It was important to form an initiative group of representatives of the Kurdish-Yezidi community as a non-governmental organization – the Kurdish-Georgian Socio-Cultural Platform, which has been working successfully to bring the two ethnic and social segments closer together.

The Kurdish People's Theatre in the world

According to the representatives of the Kurdish-Yezidi diaspora, for the Kurds-Yezidis living in Georgia, there was a real cultural renaissance in the 60s and 80s of the twentieth century. It was at this time that the only Kurdish folk theater in the world, the Kurdish Folk Song and Dance Ensemble, opened in Tbilisi. Kurdish Culture Days are held regularly in Georgia; A weekly program in Kurdish was broadcasted on the state radio; Two primary and one seven-year national schools have been operating for years. During this period, professors and academics, actors, athletes and artists, public figures appeared in the Kurdish-Yezidi community.

About the Kurdish People's Theater
Archive Materials

Mraze Uzo Jafar
Artistic Administrator of the Theater

And now we, the Kurdish People's Theater, existing under the Tbilisi State House of Culture, have been performing for a little over 10 years. And we, the theater team, recall the first rehearsal, the first literary evening, the first staged sketch, the first play, the first tours ...

We feel like it was yesterday. The troupe was completely young, full of enthusiasm, kind of aspiration, to do everything possible for the national stage culture. And now we've grown by 10 years. A lot has changed during this time, but the axis of the theater has remained that has maintained an amazing commitment to the theater and youthful enthusiasm.

Will not mention the cast members, you will meet them in absentia while flipping through the booklet materials. But I must emphasize that they bear the brunt of our work, the theater exists and operates on their merits. Thanks to them for that.

The theater exists because of the good attitude of our Georgian friends and colleagues, and, of course, thanks to our sensitive audience, which supports us, encourages us, forgives us for failures, even obvious failures. We are also dedicated and loyal to our audience.

We have many good friends in Armenia, Kazakhstan, Central Asia, Moscow and abroad. The attention of the Kurdish public and cultural centers in Moscow, Paris, Stockholm, Melbourne, and London was very important for the theater. We value the special attention of our compatriots living abroad: Fuad Jamil, Kendall Nezan, Reza Gholpan, Kaya Izol, Ahmad Karamurza and many others. For us this is another excuse to thank everyone who has supported us all these years, helped us to stand on our feet, who cared about our further destiny.

Our Business Card:
Kurdish People's Theater
Birth date - 1980
Place of Birth - Tbilisi, Georgia
Permanent Supervisor and Director - Muraz Jafarov

It is unbelievable, but it's true - we're already 10 years old. Is it long or a short period for the life of the theatre? If we consider the number of performances played during these years, there may not be many, but if we look back and remember where it all started and what was done and what did the theatre become for each member of the theater troupe, we can say that these years are a good part of life.

It's a laborious, polarized, but happy way that created the theater. At the jubilee, it is accepted to utter rich phrases and sing fanfare. But we didn't want to do that. Our celebration is theatrical everyday life, it is a multi-hour work, already after our main activities, because each employee, including the supervisor, is a professional in a completely different field, and the theater, formally, is more enthusiasm for them, a kind of hobby. But if you try and say those words in the theater, you won't be understood. For most of the actors, it has become an integral part of existence, in the years of working in the theater they became intimately linked with it that it is now difficult to say what is more important: what they give to the theater or what it gives them. Both are important. And the most important thing is what our theater gives to the audience who fell in love with it a long time ago and accepted the theater. It may be hard to believe, but all these years before the theater grew and asserted itself, found its own face, our audience also grew on our performances. When the curtain of our stage opened for the first time on April 30, 1980, and the native language was heard in the crowded hall, it is difficult to say who was more anxious at that moment - the actors behind Ramp or the audience sitting in the hall. Even on the day of the premiere and every evening before our first play based on the play by a young playwright, Askar Boyke, "Snjo Marries a Daughter", the theater always had a sold out notice. This was the first performance played in Kurdish in Georgia. It was our audience's first visible communion with their own roots. A spectator who was not pampered by the events of cultural life. The play is still going on with unchanged success. The audience likes everything: the mastery of the actors, the urgency of the topic (although many things have changed in recent years in the life of the Kurds living in Georgia), the excellent humor of the village, the warmth with which the actors treat their characters.

The audience reacted very sensitively, even though there was still no necessary concordance with and the decorations were poor. The troupe started to believe in their own strength, believing that theater would live. We attach such great importance to our first performance that it has become a revelation for the audience as well. In the 70s of the twentieth century, there were several attempts in Tbilisi to create Kurdish theatrical groups, but this was not a great success. They tried to create a children's theater and the Kurdish youth was very much interested in it, but beyond the creation of song and dance ensembles, things were not going well. That's why many people thought that the stage would be dedicated to musicians this time as well, when the famous posters in the city were announced, which invited the audience to the play ... So, the first play has already been performed, but the troupe has not been formed yet.

In the beginning, when we announced the selection and started looking for people

with natural talent and appearance, many came to us. But then many problems arose: many did not speak the language well enough, others could not really imagine what was expected of them in the theater. During the formation of the troupe (now it employs about 20 people), its composition has been almost completely renewed, for various reasons. Many of them could not stand the rhythm of work, there were also completely random people. At the same time, we encountered a completely unexpected, however, typical problem for Eastern theaters: the female actors could not stay with us for long. Many girls were forced to leave the theater because of the persistence of their parents or relatives. But time went. We were overcoming obstacles step by step. In the same year, in 1980, the second premiere of the play "Neighbors" based on the play by Giorgi Khugaev took place. The success of the first play was repeated by "Khaje and Siabandma", which was based on Kurdish folklore motifs (the author of the staging - Aik Beilerian, translated by Tosne Rashid). The play touched the subtle strings of the soul, awakened clear feelings, and the eternal theme of love captivated audience of any age. Of course, there were flaws in the play. From today's perspective, a lot of things would have been done differently, but, on the way to the establishment of the theater, it was a big step forward.

The fate of our performances was different: one, after a few months of life, came down from the stage and gave way to more relevant ones, the others still live today.

Starting from 1981 till present, our repertoire includes the play "Mother-in-law", based on the play by M. Shamkhalov. It is performed with unchanged success. The secret of its popularity is simple: it is a social-everyday comedy, the spirit of which is close to the mass audience and the relevance of the topic presented by the play is added. The audience is fascinated by the immediacy with which the actors play, many things in the play are familiar and close. When actors were had casting for the leading roles, Problems still appeared in relation to the female actors. Our young actress Shalikoe Mraz offered us to play the role of daughter-in-law. We tried, the troupe liked her and who was approved for the role. Instead, we had to change the interpretation of the role, but the role only took advantage of it. Then there were: O. Ioseliani's "Before Araba Turns Over", A. Vampilov's "20 Minutes with an Angel", A. Chkhaidze's "Three to Six", A. Papayan's "Foreigner Bride", I. Vizbori's "Birch Tree Branch", J. Ananiani's "My house is not your house" ... There were performances, there were roles, successful and less successful; Interpretations and intentions have changed, but the theater has always remembered its main goal - to preserve national peculiarities and people's spirituality. We always remembered that we were the Kurdish theater of Georgia and not just the troupe that plays in the Kurdish language. Many actors who have not betrayed the theater over the years have come to us without knowing their native language at all. They were taught this here as well, but it was their love for their native roots and native culture that brought them to the theater. We hope our audience felt this throughout the whole period of theater's existence.

Recently, there has been talk about increasing national self-awareness. We dare to hope that the audience that came to our performances was overwhelmed with this spirit. But we were waiting for our performance, for a long time we walked towards it. And such an opportunity was revealed: the play "Crying of the Mountains" by a young writer from Yerevan, Azize Gardanzar, has appeared (it is known with the title - "... and the mountains mourn"). The play thrilled us all from the very first reading; It was dedicated to one of the most dramatic pages in the life of the Kurds - their emigration from Turkey to the Caucasus, under the threat of historical inevitability, under the threat of physical destruction. At the center of the play is the tragic figure

of Jangir-Agha, the leader of several Kurdish tribes who migrated to the Caucasus. The play was not easy for us. The work went on for more than a year, lots of things were changing in the work process. Much attention was paid to working on the text.

We wanted each word to reach the audience clearly. The play is based on passionate dialogues between the main characters: Jangir-Agha and Rostam (a simple Kurdish peasant and Sheikh who personified spiritual power). Each of them tried to prove his truth. Beyond the main issue – whether the fact that the Kurds of the Caucasus were cut off from their people was historically justified – other important subtopics were raised, which were openly voiced only for the first time for recent years. This is a problem of Ezidism, this is the attitude towards Jangir-Agha personality and many other things. The play was understood and accepted by the audience; We hope it will have a long life. And the theater is still searching, still preparing for a dialogue with its audience. And, of course, is still waiting for its play. We think that the theater has found such a play and, it again belongs to A. Gardanzari's pen and is called "Smoke-Smoke".

Natela Abasi, 1990.

From the memories of one of the founders of the theatre, Zinaida Taloeva

In 1978, a well-known Kurdish figure, Mr. Kerim Ankos, came to me and expressed his desire to open a Kurdish People's Theater. I was offered to supervise this theater because I had graduated from the Shota Rustaveli Theater Institute. I am the first Kurdish woman who received higher theatrical education in Georgia. We selected a repertoire and gathered young theater lovers. We started rehearsals with great enthusiasm. The very first play – "Snow Marries his Daughter" – was a great success in the Kurdish community. In this play I used a trick where the bride role was played by a young talented actor. All the performances went smoothly. Many talented young people of different professions worked in our theater. We had a talented artist Lova "Firi".

In parallel with the Kurdish People's Theater, I worked at the Griboedov Russian Drama Theater as an assistant director and announcer on Kurdish Radio. The most outstanding play for me was "Snow Marries his Daughter" because it was my first performance. I remember those years very warmly. After that I returned to my main profession – music. I continued my work in the Georgian State Variety Orchestra "Rero".

ДОМ КУЛЬТУРЫ РАБОТНИКОВ ТОРГОВЛИ г. ТБИЛИСИ

НАРОДНЫЙ

**КУРДСКИЙ
ДРАМАТИЧЕСКИЙ**

ТЕАТР

СЕЗОН 1981-82 г. г.

М. ШАМХАЛОВ

“СВЕКРОВЬ”

(Комедия в 2-х действиях)

Перевод Ш. ДЖАФАРОВА

Постановка - **Зина Адо, Мразе Узо**

Художник - **Левае Джинди**

УЧАСТВУЮТ:

**Гульчара Усв, Тина Абас, Наза Хасты, Джульетта Мраз,
Тевгизе Маме, Шаликое Мраз, Ширне Амо, Гургаме Мраз,
Иское Усв**

78 Начало в часов

340 8 424 11 1514 5 14

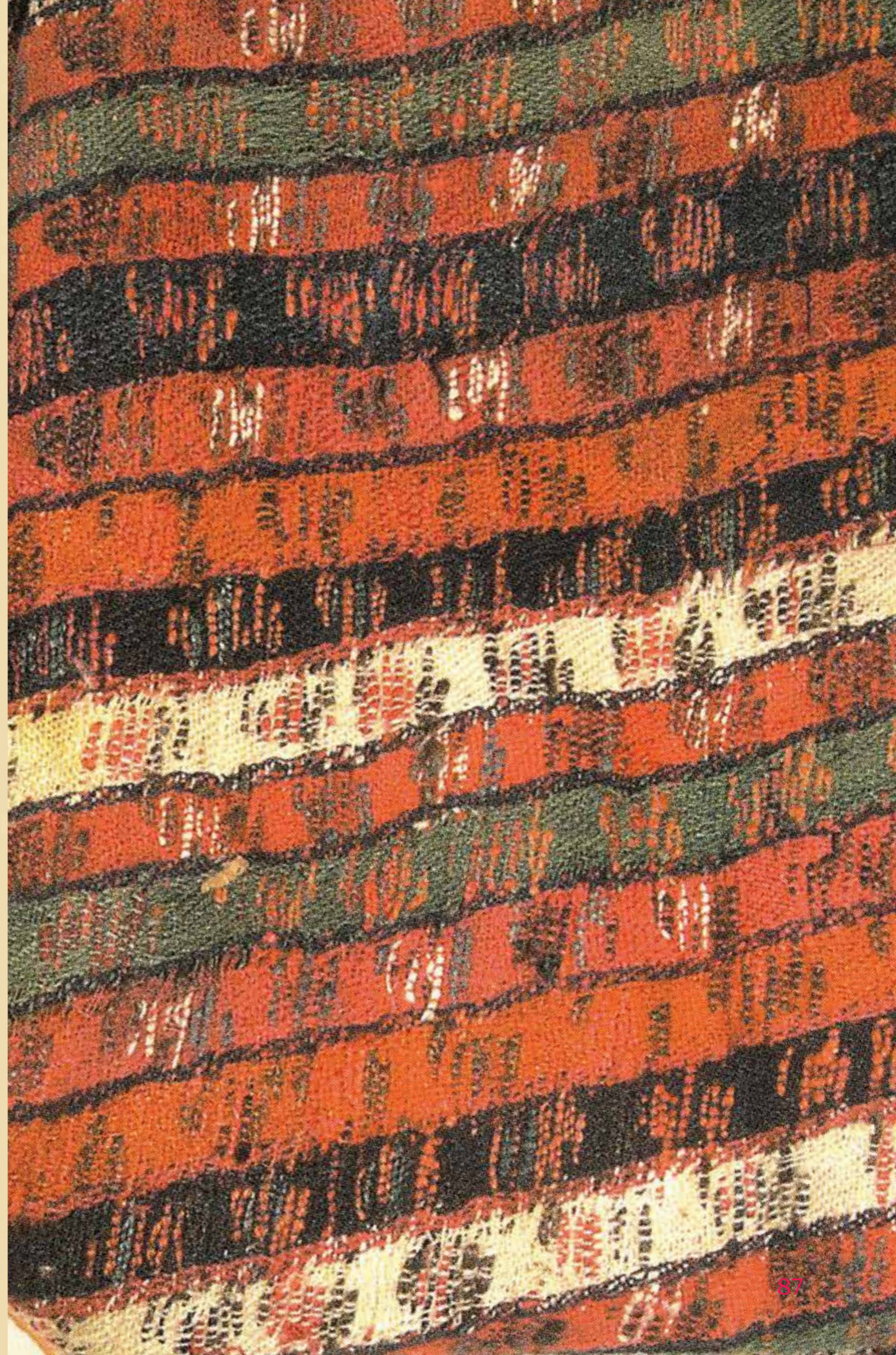

79

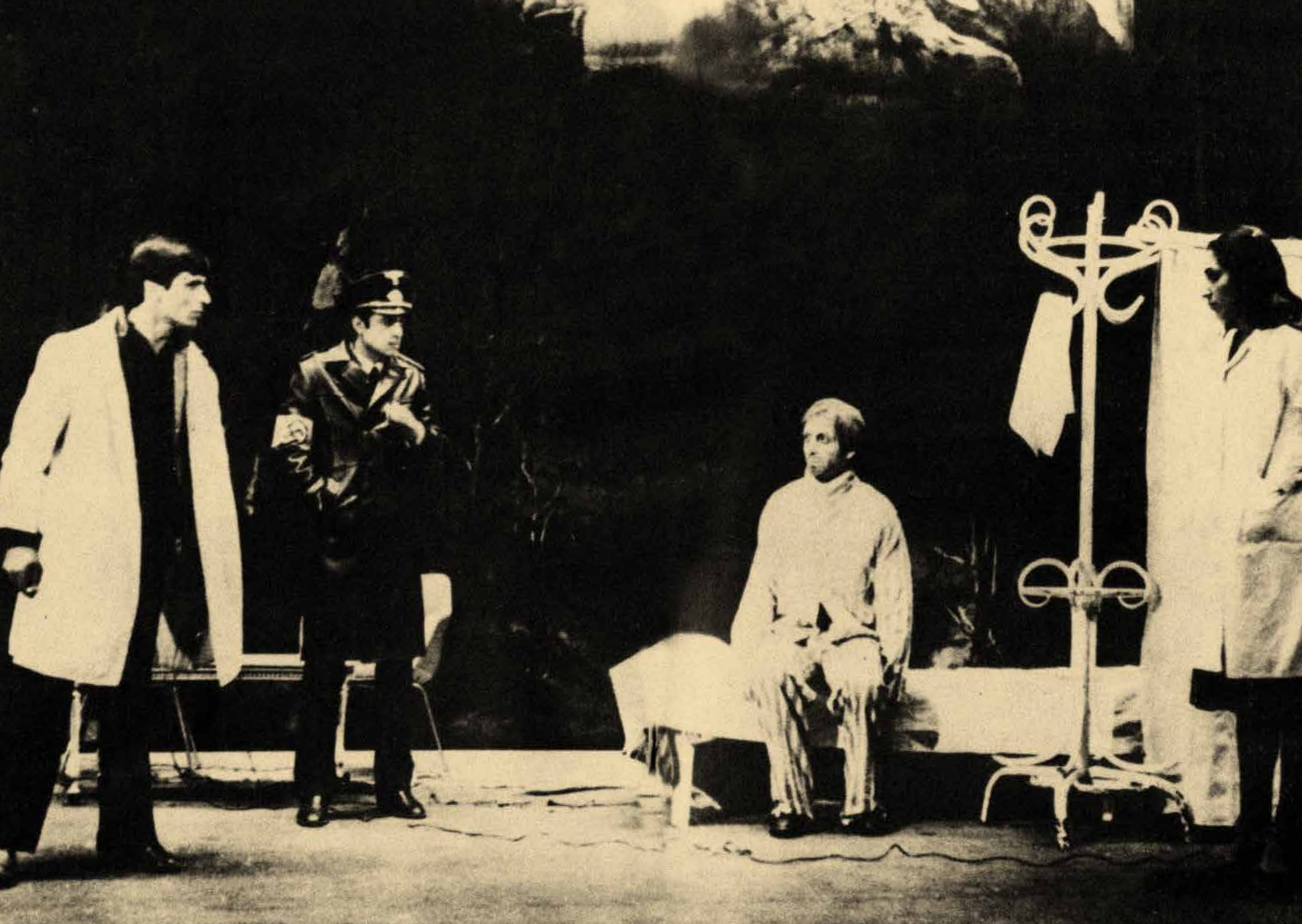

თეატრის
შემოქმედებითი
ჯგუფი

მრავე უზო ჯაფაროვი
თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელი

Mrazo Uzo Jafar
Artistic Administrator of the
Theater

ტერ-მინასიან შამირ სურენის ძე.
დაბადებული 1933 წ.
საქართველოს დამსახურებული
მხატვარი.
თეატრის მხატვარი 1979 წლიდან.
გააფორმა სპექტაკლები: სნჯო
ათხოვებს ქალიშვილს, ხაჯე და სია-
ბანდ, ანყის ხის ცოლი, ...და მთებზე
გოდებენ.

Theatre Crew:
Ter-Minasian Shamir, son of Suren
Born in 1933.
Honored Artist of Georgia
Works as an artis at the theatre
since 1979.
Decorated the following plays:
Snjo Marries his Daughter, Khaje
and Siaband, Birch Tree Branch, And
the mountains mourn.

გულჩარა უსე ჯაუარი
თეატრშია 1980 წლიდან.
საკავშირო თესცივალის ლაურეატი.
თამაშობდა სპექტაკლებში:
მეზობლები - შაკე, დედამთილი -
დედამთილი, სანამ ურემი გადაბრუნ-
დება - კესარია, უცხოელი სასიძო -
დედა, ჩემი სახლი - ან არის შენი
სახლი - კაშიზარი.

Gulshara Usv Jauari.
Works at the theatre since 1980.
Laureate of the Union Festival.
Performed in the following plays:
Neighbours Shake, Mother-in-Law" -
mother-in-law, "Before Araba Turns
Over" - Kesaria, "Foreigner Bride"
- Mother, "My House is not Your
House" - Kazizar.

ალმასა ჯმშიდ მამოი
თეატრშია 1990 წლიდან.
თამაშობდა სპექტაკლებში:
"სნჯო ათხოვებს ქალიშვილს" -
ჯამე, ლუთისგან დაწყვეტილები -
დედა.

Almasa Jmshid Mamoi
Works at the theatre since 1990.
Performed in the following plays:
"Snjo Marries his Daughter" -
Jame, "Cursed by God" - mother.

კულიკა ასო ჩლდარგუში
თეატრშია 1980 წლიდან.
საკავშირო თესცივალის ლაურეატი.
თამაშობდა სპექტაკლებში:
სნჯო ათხოვებს ქალიშვილს - ბა-
დე, "დედამთილი - სევე, ჩემი სახლი
- ან არის შენი სახლი - გულიშა-
რი, "უცხოელი სასიძო - ქალიშვილი,
"ანყის ხის ცოლი - ექთანი, სანამ
ურემი გადაბრუნდება - ნიდალი.

Kulilka Aso Ghldargushi
Works at the theatre since 1980.
Laureate of the Union Festival.
Performed in the following plays:
"Snjo Marries his Daughter" - Bade,
"Mother-in-law" - Seve, "My House
is not Your House" - Gulizar,
"Foreigner Bride" - daughter, Birch
Tree Branch" - nurse, "Before Araba
Turns Over" - daughter-in-law.

ინგა ტორნ კასოიანი
თეატრშია 1989 წლიდან.
თამაშობდა სპექტაკლებში:
სიაბანდ და ხაჯე - ხაჯე, დედამთილი
- ხანე, "ლუთისგან დაწყვეტილები"
- დედა, "ოცი წუთი ანგელთან ენ-
თად" - გოგონა.

Inga Torn Kasoiani
Works at the theatre since 1989.
Performed in the following plays:
"Siabanand Khaje, "Mother-in-law"
- Khane, "Cursed by God" - mother,
"Twenty minutes with the angel"
- a girl.

ბასა მამედ აჯამოვა
თეატრშია 1982 წლიდან.
თამაშობდა სპექტაკლებში:
მეზობლები - მაიანა, სიაბანდ და
ხაჯე - მოხუცი ქალი, სნჯო ათხო-
ვებს ქალიშვილს - ლოლე, "დედამთილი
- სევე, "ათასი ცოდვა" - ცოლი,
სამიდან ექვსამდე" - ვენერა, ოცი
წუთი ანგელთან ერთად" - დამ-
ლაგებელი, "...და მთებზე გოდებენ"
- ცოლი.

Basa Mamed Adjamova
Works at the theatre since 1982.
Performed in the following plays:
"Neighbours" - Maiana, "Siabanand
Khaje - old lady, "Snjo Marries his
Daughter" - Lole, "Mother-in-Law"-
Seve, "Thousand Sins" - wife, "From
three to four" - Venera, "Twenty
minutes with the angel - cleaner,
"...and the Mountains Mourn" - wife.

ჯასმე ვაზირ ოსმანოვი
დაიბადა 1959 წელს.
თეატრშია 1989 წლიდან.
თამაშობდა სპექტაკლებში:
...და მთებზე გოდებენ - ჩეკისცი.

Jasme Vazir Osmanov
Born in 1959.
Works at the theatre since 1989.
Performed in the following plays:
"...and the Mountains Mourn" -
secret policeman.

შირნე ამო ბარავი
დაიბადა 1948 წელს.
თეატრშია 1979 წლიდან.
თამაშობდა სპექტაკლებში:
"სნჯო ათხოვებს ქალიშვილს" - ალა,
"სიაბანდ და ხაჯე" - შიან-ბუგი,
ათასი ცოდვა - თამადა, "...და მთე-
ბზე გოდებენ - ჯანგირ-ალა.

Shirne Amo Baravi
Born in 1948.
Works at the theatre since 1979.
Performed in the following plays:
"Snjo Marries his Daughter" Agha,
"Siabanand Khaje Zaar - beg,
Thousand Sins" - toast master,
"... and the Mountains Mourn"-
Jangir - Agha.

ბინბაშე აგე ჩლდარგუში
დაიბადა 1964 წელს.
თეატრშია 1987 წლიდან.
თამაშობდა სპექტაკლებში:
სიაბანდ და ხაჯე - მწყემსი,
დედამთილი - ალიაზი, ლუთისგან
დაწყვეტილები - ბენავი, "ათასი
ცოდვა" - გამთამაშებელი, "... და
მთებზე გოდებენ" - რაშიდი.

Binbashe Age Chldargushi
Born in 1964.
Works at the theatre since 1987.
Performed in the following plays:
"Siabanand Khaje" - herdsman,
Mother-in-law" - Ailazi, "Cursed
by God" - Benavi, Thousand Sins"
- player, "... and the Mountains
Mourn" - Rashid.

შალიკოე მრავე ჯანგოი.
დაიბადა 1956 წელს.
თეატრშია 1979 წლიდან.
საკავშირო თესცივალის ლაურეატი.
თამაშობდა სპექტაკლებში:
"სნჯო ათხოვებს ქალიშვილს" - სნჯო,
"მეზობლები - ალა, "დედამთილი - დი-
დარა, სანამ ურემი გადაბრუნდება -
დიო, "უცხოელი სასიძო - სასი-
ძო, ლუთისგან დაწყვეტილები - ბეკა-
სი, "ანყის ხის ცოლი - კონდაკოვი,
"ათასი ცოდვა" - თაიაცი, "სამიდან
ექვსამდე" - ჟურნალისცი, "ოცი წუ-
თი ანგელთან ერთად, "... და მთებზე
გოდებენ - თურქი ჯარისკაცი, ერთ-
ერთი ჩეკისცი, "ჩემი სახლი - ან
არის შენი სახლი - მგელაშვილი.

Shalikoe Mraz Jangoi.
Born in 1956.
Works at the theatre since 1979.
Laureate of the Union Festival.
Performed in the following plays:
"Snjo Marries his Daughter" - Snjo,
"Neighbours" - Afo, "Mother-in-
Law"- Didara, "Before Araba Turns
Over" - Dito, "Foreigner Bride" - the
bride, "Cursed by God" - Bekas, "Birch
Tree Branch" - Kondakov, Thousand
Sins - Faiati, "From three to Four"-
journalist, "Twenty minutes with the
angel", "...and the Mountains Mourn".
Turkish sildier, one of the secret
policeman, My House is not Your
House" - Mgelashvili.

ტიტლავე ავეტ გსოი
დაიბადა 1950 წელს.
თეატრიშია 1980 წლიდან.
საკავშირო თესტვიკალის ლაურეატი.
თამაშობდა სპექტაკლებში:
"სნჯო ათხოვებს ქალიშვილს -
კაღო, მეზობლები - ალი, სიბანდ და
ხაჯე - აზიზ-ბეგი, სანამ უნემი გა-
დაბრუნდება - აგაბო, უცხოელი სა-
სიძო - სასიძოს მამა, ჩემი სახლი
- არ არის შენი სახლი - ვეფხვაძე,
"ლუთისგან დაწყვეტილები - ქურთი-
უცხოელი, ათასი ყოფა - თამადა,"სა-
მიღან ექვსამდე - თავმჯდომარე, "...
და მთებზე გოლებზე - ჩოსტანი.

Titale Avdo Gsoi
Born in 1950.
Works at the theatre since 1980.
Laureate of the Union Festival.
Performed in the following plays:
"Snjo Marries his Daughter"
- Kado, "Neighbours" - Ali,
"Siabanand Khaje Aziz-beg, "Before
Araba Turns Over" - Agabo,
"Foreigner Bride" - father of the
bride, My House is not Your House"
-Vepkhvadze, Cursed by God"
"Kurdish foreigner, Thousand Sins"
- toast master, "From three to
Four" - chief,"... and the Mountains
Mourn" - Rostam.

თემურე ქალაშ ჩლდარგუში
დაიბადა 1958 წელს.
თეატრიშია 1979 წლიდან.
თამაშობდა სპექტაკლებში:
სნჯო ათხოვებს ქალიშვილს - ოსკე,
სანამ უნემი გადაბრუნდება - ბუ-
ხუცი, უცხოელი სასიძო - შილიცი-
ოტერი, აწყის ხის ცოლი - სუკის
თანამშრომელი, "სამიდან ექვსამდე"
- დათუაშვილი.

Temure Kalash Ghldargushi
Born in 1958.
Works at the theatre since 1979.
Performed in the following plays:
"Snjo Marries his Daughter" -
Oske, "Before Araba Turns Over"
- Bukhuti, "Foreigner Bride" -
policeman, "Birch Tree Branch"
- KGB agent, "From three to Four"
- Datuashvili.

ისმაილე უსე სარდაროვი
დაიბადა 1962 წელს.
თეატრიშია 1989 წლიდან.
თამაშობდა სპექტაკლებში:
დედამთლი - კარამი, "...და მთებზე
გოლებზე - თურქი ჯარისკაცი, ჩე-
კისცი.

Ismaile Usv Sardarov
Born in 1962.
Works at the theatre since 1989.
Performed in the following plays:
Mother-in-law" - Karami, "...and
the Mountains Mourn" - Turkish
soldier, secret policeman.

კერამე მრამ კალანდარი
დაიბადა 1955 წელს.
თეატრიშია 1982 წლიდან.
თამაშობდა სპექტაკლებში:
სნჯო ათხოვებს ქალიშვილს - აფან-
დი, სიბანდ და ხაჯე - მოხუცი
მწყემსი, სანამ უნემი გადაბრუნდება
- ოთველი, ათასი ყოფა - ქონილი-
ში მოწვეული, სამიდან ექვსამდე" -
თმის ვეტირანი.

Kerame Mraz Kalandari
Born in 1955.
Works at the theatre since 1982.
Performed in the following plays:
"Snjo Marries his Daughter" -
Apandi, "Siabanand Khaje - old herds
man, "Before Araba Turns Over"
- lovel, "Thousand Sins" - person
invited to the mariiage party, "From
three to Four" - war veteran.

ნურალიან ჩომანე გრაჩიკი
დაიბადა 1934 წელს.
საქართველოს კულტურის დამსახურე-
ბული მუშაკი.
1980 წლიდან არის თეატრის
მხატვარი-გნიმომორი

Nura Lian Romane Grachiki
Born in 1934.
Honoured representative of the
Culture of Georgia.
Painter and a make-up artist at
the theatre since 1980

შალიკოე საფო მსტოი
დაიბადა 1949 წელს.
თეატრიშია 1984 წლიდან.
თამაშობდა სპექტაკლებში:
სნჯო ათხოვებს ქალიშვილს" - ალა,
უცხოელი სასიძო" - სმო, "ჩემი
სახლი - არ არის შენი სახლი" -
ზიანი, აწყის ხის ცოლი - სისოევი,
დეჩგალი, ათასი ყოფა - მუსიკოსი,
ოცი წუთი ანგელმთან ერთად - არ-
ცისცი.

Shaliko Safo Mstoi
Born in 1949.
Works at the theatre since 1984.
Performed in the following plays:
"Snjo Marries his Daughter" - Agha,
"Foreigner Bride" - Smo, My House
is not Your House" - Zaari, "Birch
Tree Branch" - Sisoev, joiner,
Thousand Sins" - musician, "Twenty
minutes with the angel" - anartist.

არამე მრამ ბალაკარი
დაიბადა 1955 წელს.
თეატრიშია 1981 წლიდან.
საკავშირო თესტვიკალის ლაურეატი.
თამაშობდა სპექტაკლებში:
სნჯო ათხოვებს ქალიშვილს - ოსკე,
მეზობლები - ვაზირი, "სიბანდ და
ხაჯე - ბაგო, "დედამთლი" - ხამო,
სანამ უნემი გადაბრუნდება - მეზო-
ბელი, "უცხოელი სასიძო - სასიძო,
ჩემი სახლი - არ არის შენი სახლი"
- მელაძე, აწყის ხის ცოლი - კო-
როტკევიჩი, "ათასი ყოფა" - გამ-
თამაშებელი, სამიდან ექვსამდე"
- პენსიონერი, "ოცი წუთი ანგელმ-
თან ერთად - გამველი, "...და მთე-
ბზე გოლებზე" - შეხ-აღო.

Arame Mraz Balakari
Born in 1955.
Works at the theatre since 1981.
Laureate of the Union Festival.
Performed in the following plays:
"Snjo Marries his Daughter"
- Oske, "Neighbours" - Vazir,
"Siabanand Khaje - Bago, Mother-
in-law"- Khamo, "Before Araba
Turns Over" - neighbour, "Foreigner
Bride" - thebride, My House is not
Your House" - Meladze, "Birch Tree
Branch"- Korotkevich, "Thousand
Sins - player, "From three to Four"
- pensioner, "Twenty Minutes with
the Anger" - passer-by,"... and the
Mountains Mourn" - Shekh - Ado.

ალიკე შერაზ არაბოვი
დაიბადა 1958 წელს.
თეატრიშია 1989 წლიდან. თამაშობდა
სპექტაკლებში "სიბანდ და ხაჯე" -
მწყემსი, "დედამთლი", "სამიდან
ექვსამდე", "...და მთებზე გოლებზე",
"ყირკის ღირვეტორი", "ოცი წუთი
ანგელმთან", "თურქი ჯარისკაცი".

Alike Sheraz Arabov
Born in 1958.
Works at the theatre since 1986
Featuring in following
performances: "Siaband and Khaje"
- "Mother- in -law"-Ailaz, "Damned
by Lord" - Bemal, "From three to
six" -director of circus, "Twenty
minutes with angel" - visitor ,Gry
of mountains " - Turkish soldier

Honoured representative of the
Culture of Georgia.
Painter and a make-up artist at
the theatre since 1980

რეპერტუარი და აფიშები ტოსნე რაშიდის ინსცენირება ქურთული ხალხური ფოლკლორის მოტივების მიხედვით. Repertoire and posters Staging of Tosne Rashid according to the motives of Kurdish folklore Siaband and Khaje.

სიაბანდ და ხაჯე (ტრაგედია 2 მოქმედებად) დამდგმელი რეჟისორი: მინაზე უზო მხაცვანი: შ. ცერ–მინასიანი შემსრულებლები: ინგა ცორნ, ალიკე ში–რამ, შინნე ამო, ცივალე ავდო, არამე მინაშ, კარამე მინაში, ბინბაშე აგე, მსურე არამი, ბასა მამედი და სხვები.

სასიბუჩო მინაში უზო ცერის მიერ

(Tragedy in 2 acts) Producer: Mraze Uzo Artist: Sh. Ter–Minasian Actors: Inga Torni, Alike Shirazi, Shirne Amo, Titale Avdo, Arami Mrazi, Karame Mrazi, Binbashe Age, Msure Arami, Basa Mamedi, etc

ო. იოსელიანი სანამ უნემი გადაზრუნდება (დრამა 2 მოქმედებად) რეჟისორი: მინაზე უზო მხაცვანი: ლევაე ჯნდი შემსრულებლები: გურღარა უსვი, ცივა–ლე ავდო, კულიკვა ასო, ნაშა ხასცი, შალიკოე, ქარამე მერაზ, ცივალე ამიდ, თემურე ქალაში, არამე მინაზ და სხვ. ასკაინე ბოიკ

სასიბუჩო მინაში უზო ცერის მიერ

სნჯო ათხოვებს ქალიშვილს (კომედია 2 ნაწილად) დამდგმელი რეჟისორი: მინაზე უზო მხაცვანი: შ.ცერ–მინასიანი მუსიკალური გაფორმება: შალიკოე მინაში შემსრულებლები: კულიკვა ასო, შალიკოე მინაშ,ცივალე ავდო, ბასა მამედ, თემურე ქალაში, დავაცვი ცივალ, ქარამე მინაშ, აღმასა ჯიმშიდ, არამე მერიაშ, შალი–კოე საფო.

Askare Boyik Snjo Marries his Daughter (comedy in 2 acts) Producer: MrazelUzo Artist: Sh. Ter–Minasian Music: Shalikoe Mrazi Actors: Kulilka Aso, Shalikoe Mrazi, Titale Avdo, Basa Mamedi, Temure Kalashi, Davatiie TiTali, Karame Mrazi, Almasa Jmshidi, Arame Mrazi, Shalikoe Safo.

მ. შამხალოვი დედამთილი (კომედია 2 ნაწილად) რეჟისორი – მინაზე უზო მხაცვანი – ლევაე ჯნდი მუსიკალური გაფორმება – შალიკოე მინაში შემსრულებლები: გურღარა უსვი, კულიკვა ასო, ინგა ცორნი, არამე მინაშ, ბინბაშე აგე, ისმაილე უსვ, შალიკოე მინაშ, ბა–სა მამედ.

M. Shamkhalov Mother–in–Law (comedy in 2 acts) Director: Mraze Uzo Artist: Levae Jndi Music: Shalikoe Mrazi Actors: Gulchara Usvi, Kulilka Aso, Inga Torni, Arame Mrazi, Binbashe Age, Ismaile Usvi, Shalikoe Mrazi, Basa Mamed.

ი. ვიშბორი აჩყის ხის ცოცი (დრამა 2 მოქმედებად) რეჟისორი – მინაზე უზო მხაცვანი – შ.ცერ–მინასიანი შემსრულებლები: კულიკვა ასო, შალიკოე მინაშ, ცივალე ავდო, არამე მერიაშ, ცი–ვალე ავდო, ნაშა ხაცო, შალიკოე საფო, თემურე ქალაშ.

l. Vizbori Birch Tree Branch (Drama in 2 acts) Director: Mraze Uzo Artist: Sh. Ter–Minasian Actors: Kulilka Aso, Shalikoe Mrazi, Titale Avdo, Arame Mrazi, Titale Amidi, Naza Khato, Shalikoe Safo, Temure Kalashi

ჟ. ანანიანი ჩემი სახლი – არ აჩის შენი სახლი (კომედია 2 ნაწილად) რეჟისორი: მინაზე უზო მხაცვანი: ლევაე ჯნდი შემსრულებლები: გურღარა უსვი, კულიკვა ასო, ცივალე ავდო, ანმე მინაში, ცივა–ლე ამიდ, შალიკოე საფო, შალიკოე მინაშ.

J. Ananian My house is not your house (comedy in 2 acts) Director: Mraze Uzo Artist: Levae Jndi Actors: Gulchara Usvi, Kulilka Aso, Titale Avdo, Arame Mrazi, Titale Amidi, Shalikoe Safo, Shalikoe Mrazi.

ა. ჩხიძე სამიდან ექვსამდე (პიესა 2 აქტად) რეჟისორი – მინაზე უზო მხაცვანი – ლევაე ჯნდი შემსრულებლები: ცივალე ავდო, ბასა მამედ, ქარამე მერიაშ, არამე მერაზ, მსურე არამ, შა–ლიკოე მერიაშ, ალიკე შინაშ, თემურე ქალაშ.

A. Chkheidze From Three to Six (play in 2 acts) Director: Mraze Uzo Artist: Levae Jndi Actors: Titale Avdo, Basa Mamedi, Karame Mrazi, Arame Mrazi, Msure Arami, Shalikoe Mrazi, Alike Shirazi, Temure Kalashi.

ა. პაპიანი უცხოელი სასიძო (კომედია 2 ნაწილად) რეჟისორი – მინაზე უზო მხაცვანი – ლევაე ჯნდი შემსრულებლები: გურღარა უსვი, კულიკვა ასო, ჟანნა მერიაშ, ანამე მერიაშ, ცი–ვალე ავდო, ისკოე უსვ, შალიკოე საფო, თემურე ქალაშ, ცივალე ამიდ.

A. Papaiani Foreigner Bride (comedy in 2 acts) Director: Mraze Uzo Artist: Levae Jndi Actors: Gulchara Usvi, Kulilka Aso, Zhanna Mrazi, Arame Mrazi, Titale Avdo, Iskoe Usvi, Shalikoe Safo, Temure Kalashi, Titale Amidi.

ა. გარბანშანი ... და მთებიც გოდებენ (დრამა 2 ნაწილად) რეჟისორი: მინაზე უზო მხაცვანი: შ. ცერ–მინასიანი მუსიკალური გაფორმება: შალიკოე მინაში შემსრულებლები: ბასა მამედ, ცივა–ლე ავდო, მსურე არამ, შალიკოე მინაში, არამე მინაში, შინნე ამო, ბინბაშე აგე, ისმაილე უსვ, ჯასემე ვაზირ.

A. Gardanzari ... and mountains mourn (drama in 2 acts) Director: Mraze Uzo Artist: Sh. Ter–Minasian Music: Shalikoe Mrazi Actor: Basa Mamedi, Titale Avdo Msue, Shalikoe Mrazi, Arame Mrazi, Shirne Amo, Binbashe Age, Ismaile Usvi, Jasme Vaziri.

ილუსტრაციები Illustration

სასიბუჩო მინაში უზო ცერის მიერ

გვ. 10 ეზიდი ქალები საქართველდან. pg. 10 Yezidi women from Georgia.

გვ.16–17 ხალიჩა. ქურთული მაცერიალური კულტურის ნიმუშები საქართველს ეროვნული მუზეუმიდან. pg. 6–17 Carpet. Kurdish artifacts from the National Museum of Georgia.

გვ. 18 თარდაგი. ქურთული მაცერიალური კულტურის ნიმუშები საქართველს ეროვნული მუზეუმიდან. pg. 18 Kilim. Kurdish artifacts from the National Museum of Georgia.

გვ. 22–23 ანდრო ჩეღდარგუში. ვიჭრავი pg. 22–23 Andro Cheldargush. Stained glass

გვ. 27 თარდაგი. ქურთული მაცერიალური კულტურის ნიმუშები საქართველს ეროვნული მუზეუმიდან. pg. 27 Kilim. Kurdish artifacts from the National Museum of Georgia.

გვ. 35 ლაღეში pg. 35 Lalesh

გვ. 42 ეზიდი ქალი. ქურთული მაცერიალური კულტურის ნიმუშები საქართველს ეროვნული მუზეუმიდან. pg. 42 A Yezidi woman. Kurdish artifacts from the National Museum of Georgia.

გვ. 43 ეზიდი ქალი სომხეთიდან. ქურთული მაცერიალური კულტურის ნიმუშები საქართველს ეროვნული მუზეუმიდან. pg. 43 A Yezidi woman from Armenia. Kurdish artifacts from the National Museum of Georgia.

გვ. 44–45 ვერცხლის გულსაკიდი. ქურთული მაცერიალური კულტურის ნიმუშები საქართველს ეროვნული მუზეუმიდან. pg. 44–45 A heart-shaped silver. Kurdish artifacts from the National Museum of Georgia.

გვ. 50 ვერცხლის გულსაკიდი. pg. 50 A silver necklace.

გვ. 51 ეზიდი ქალი. pg. 51 A Yezidi woman.

გვ. 52 ქურთი მამაკაცი სომხეთიდან. ქურთული მაცერიალური კულტურის ნიმუშები საქართველს ეროვნული მუზეუმიდან. pg. 52 A Kurdish man from Armenia. Kurdish artifacts from the National Museum of Georgia.

გვ. 53 ქურთი მამაკაცი სომხეთიდან. ქურთული მაცერიალური კულტურის ნიმუშები საქართველს ეროვნული მუზეუმიდან.

გვ. 53 A Kurdish man from Armenia. Kurdish artifacts from the National Museum of Georgia.

გვ. 54 ვერცხლის გულსაკიდი. pg. 54 A silver necklacle.

გვ. 55 დამბაჩა კაჟიანი. ქურთული მაცერიალური კულტურის ნიმუშები საქართველს ეროვნული მუზეუმიდან. pg. 55 A flinty pistol. Kurdish artifacts from the National Museum of Georgia.

გვ. 60 ვერცხლის გულსაკიდი. pg. 60 A silver necklace.

გვ. 61 ხაჯე. სპექტაკლი "სიაბანდ და ხაჯე". pg. 61 Khaje. Performance "Siaband and Khaje".

გვ. 62–63 მეღაძე. სპექტაკლი "ჩემი სახლი – არ აჩის შენი სახლი". pg. 62–63 Meladze. Performance "My home – is not your home".

გვ. 64 თარდაგი. ქურთული მაცერიალური კულტურის ნიმუშები საქართველს ეროვნული მუზეუმიდან. pg. 64 Kilim. Kurdish artifacts from the National Museum of Georgia.

გვ. 65 სპექტაკლი "დედამთილი". pg. 65 Performance "Mother–in–Law".

გვ. 66 ამულეცი "შეკალა სადაფი". ქურთული მაცერიალური კულტურის ნიმუშები საქართველს ეროვნული მუზეუმიდან. pg. 66 An amulet "Heykala Sadaf". Kurdish artifacts from the National Museum of Georgia.

გვ. 68–69 თარდაგი. ქურთული მაცერიალური კულტურის ნიმუშები საქართველს ეროვნული მუზეუმიდან. pg. 68–69 Kilim. Kurdish artifacts from the National Museum of Georgia.

გვ. 70–71 სპექტაკლი "დედამთილი". pg. 70–71 Performance "Mother–in–Law". გვ. 72–73 ხაჯე. სპექტაკლი "სიაბანდ და ხაჯე". pg. 72–73 Performance "Siaband and Khaje".

გვ. 77 სპექტაკლი "ჩემი სახლი – არ აჩის შენი სახლი". pg. 77 Performance "My home – is not your home".

გვ. 78 აფიშა "დედამთილი" 1981–1982 წწ. Pg.78 Poster "Mother–in–Law" between 1981–1982 years.

გვ. 79 "სნჯო ათხოვებს ქალიშვილს" Pg. 79 "Sendgo Dauhter's Wedding Party"

გვ. 80 სპექტაკლი "აჩყის ხის ცოცი". pg. 80 Performance "Birch Tree Branch".

გვ. 82–83 სპექტაკლი "ჩემი სახლი – არ აჩის შენი სახლი". pg. 82–83 Performance "My home – is not your home".

გვ. 85 სპექტაკლი "და მთებიც გოდებენ". pg. 85 Performance "Cry and mountains".

გვ. 86 სპექტაკლი "და მთებიც გოდებენ". pg. 86 Performance "Cry and mountains".

გვ. 88–89 ხაჯე. სპექტაკლი "სიაბანდ და ხაჯე". pg. 88–89 Khaje. Performance "Siaband and Khaje".

გვ. 90–91 სპექტაკლი "დედამთილი". pg. 90–91 Performance "Mother–in–Law".

გვ. 92–93 სპექტაკლი "დედამთილი". pg. 92–93 Performance "Mother–in–Law".

გვ. 96–97 "სნჯო ათხოვებს ქალიშვილს" Pg. 96–97 "Sendgo Dauhter's Wedding Party"

გვ. 98–99 სპექტაკლი "დედამთილი". pg. 98–99 Performance "Mother–in–Law".

გვ. 100–101 სპექტაკლი "აჩყის ხის ცოცი". pg. 100–101 Performance "Birch Tree Branch".

გვ. 102 სპექტაკლი "სიაბანდ და შაჯე". pg. 102 Performance "Siaband and Khaje".

გვ. 105 სპექტაკლი "უცხოელი სასიძო". pg. 105 Performance "Foreign groom".

გვ. 106–107 სპექტაკლი "უცხოელი სასიძო". pg. 106–107 Performance "Foreign groom".

გვ. 114–115 აფიშა "სნჯო ათხოვებს ქალიშვილს" 1980 წ.

pg. 114–115 Poster "Sendgo Dauhter's Wedding Party" 1980

Бага хуши!
Бра жиде рина та растка,
Ае Анатка гезде Сонцо зеза
Бозакобо!
Бре та Бра!
8/12-1980.

Другая Туниса
хеллао гедэ аловоо
уураблэ - уулгоо
Ашара асиги
Тина Уашид.
8/12 80.

Мое тебе
Бра Во!
Левал
Дженки
8/12 80

Не думай о плохом, и,
Если возможно, то забудь
про него, а если с тобой
друг, - то иди с ним в
лучший мир, мир счастья,
мир любви.
Чиниз А.Н.Кадра

Handwritten notes in the top right corner, including names like 'Тина Уашид' and 'Чиниз А.Н.Кадра'.

Дом культуры работников торговли г. Тбилиси

КУРДСКАЯ ТЕАТРАЛЬНАЯ СТУДИЯ

АСКАРЕ БОИК

Handwritten notes on the left side of the title, including '8/12 80' and 'Бра Во!'.

Сестра моя! Всего наилучшего тебе и благого
Твоим делам счастья, радости, веселья - столько сколько ты
зрителей рождала своей ролью. Твой брат Шамир!
8.12.80.

СИДЖО ВЪДАЕТ ДОЧЬ ЗАМУЖ

(Комедия в 2-х действиях)

Постановка - Зина Адо, Иразе Узо

Костюмы - Левае Джиди

Художник - Шамир, Тер-Минвсая
Музыкальное оформление - Нуро Джауари, Тосне Рашид

УЧАСТВУЮТ: Куллика Аео, Наза Хаети, Тина Абас, Джульета Мраз, Шамилков Мраз,

Юрае Шамл, Ширне Амо, Тонгисе Маме, Титале Авдо, Темуре Калаш, Иское Уев, Эдике Миша

Начало в часов

Билеты продаются

პროექტი განხორციელდა

"ქართულ-ქართული სოცო-კულტურული პლატფორმის" მიერ.

The project was implemented by

the "Kurdish-Georgian socio-cultural platform".

პროექტის ხელმძღვანელი: ნათელა ტიტალი

Project Manager: Natela Titali

წიგნი-ალბომის შემდგენელ-რედაქტორი: შოთა მაღლაკელიძე

Book-album compiler-editor: Shota Maglakelidze

სამუშაო ჯგუფი: ლილი საფაროვა, სერგო ტიტალი, ეთერ ნადოიანი

მთარგმნელები: ენა-ნინო თხელიძე (ინგლისური), ასკანე ბოიკი (ქართული)

წიგნის დიზაინი: მანანა ანაბული

ფოტოგრაფი: ნათელა გრიგალაშვილი

Working group: Lili Safarova, Sergo Titali, Eter Nadoiani

Translators: Nino Tkelidze (English), Eskere Boyik (Kurdish)

Book design: Manana Arabuli / Black Dog studio

Photographer: Natela Grigalashvili

გამოცემულია საქართველოს ღია საზოგადოების ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით.

ავტორის/ავტორების მიერ საინფორმაციო მასალაში გამოთქმული მოსაზრება შესაძლოა

არ გამოხატავდეს ფონდის პოზიციას. შესაბამისად, ფონდი არ არის პასუხისმგებელი

მასალის შინაარსზე.

Published with the financial support of the Open Society Georgia Foundation. The views, opinions and statements expressed by the authors and those providing comments are theirs only and do not necessarily reflect the position of the Foundation. Therefore, the Open Society Georgia Foundation is not responsible for the content of the information material.

დაიბეჭდა სტამბა "სემან"-ში, 2020

Printed in Cezanne, 2020

ISBN 978-9941-8-2751-8

